

Naročnina mesečno 12 Lir, za inozemstvo 20 Lir — nedeljska izdaja celoletno 34 Lir, za inozemstvo 50 Lir. Cel. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.349 za inserate. Podružnica: Novo mesto.

SCLOVENECE

Abbonamenti: Mese 12 Lire; Estero, mese 20 Lire, Edizione domenica, anno 34 Lire, Estero 50 Lire. C. C. P. Lubiana 10.650 per gli abbonamenti; 10.349 per le inserzioni. Filiale: Novo mesto.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujejezika: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 6, Ljubljana. Redakcija, Amministrazione: Kopitarjeva 6, Lubiana. Telefon 4001-4005.

Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano.

Krajevni boji na egiptovski meji

Število angleških ujetnikov pri Tobruku je naraslo že na 33.000
11 angleških letal sestreljenih

Vojno poročilo št. 757

Glavni Stan italijanskih Oboroženih Sil ob-
javlja:

Krajevno delovanje naših prednjih oddelkov
na libijsko-egiptovski meji.

Po zadnjem čiščenju v tobruškem predelu
je število ujetnikov naraslo na 33.000.

Nad Pantellerijo so naši lovci prestregli
sovražno številčno močnejšo skupino in so med
zmagovitimi dvoboji sestrelili tri »Blenheim«,
sami pa niso imeli izgub.

Oso letalstvo je bombardiralo letališča v
La Veneziji in Luki; naši lovci, ki so spremljali
bombnike, so v letalski bitki sestrelili osem
»Spitfirejev«.

Eno naše letalo se ni vrnilo.

Rim, 24. junija. AS: Londonski list »Daily Herald« je dobil od svojega dopisnika iz Kaira naslednje sporočilo: Z osmo armado v nedeljo 21. junija: Tobruk se je vdal po 26urnem obleganju s tisoči vojakov, živilekimi skladišči in velikimi količinami orožja, kar je vse padlo sovražniku v roke. To je poraz brez primere, ki se ne da razložiti. Ne da se reči drugega kakor »da nekaj ni bilo v redu« in ta »nekaj« se nanaša le na slabo bojevitost naših čet. To uro so se naše sile prenehale upirati, čeprav je bilo vojnim dopisnikom sporočeno, da sovražnik ne bo mogel prodreti, ker nima dovolj pehote. Napad so z veliko odločnostjo izvedle italijanske divizije »Trieste« in »Ariete«, 90. motorizirana divizija in 15. nemška oklepna divizija. Napad je bil izveden na jugovzhodnem odseku in takoj smo izgubili dve postojanki. Nič ne more izbrisati tega poraza. Zgubili smo odlične čete. Malo verjetno je, da bi mogli poškodovati pristaniške naprave, toda še hujsi je za naš ugled strašni udarec, ki nas je zadel z izgubo Tobruka.

janki. Nič ne more izbrisati tega poraza. Zgubili smo odlične čete. Malo verjetno je, da bi mogli poškodovati pristaniške naprave, toda še hujsi je za naš ugled strašni udarec, ki nas je zadel z izgubo Tobruka.

Rim, 24. jun. AS. Da bi prehitel nevihto, ki je grozila izbruhniti včeraj v angleški spodnji zbornici, je zastopnik ministrskega predsednika Atlee takoj povzel besedo, da bi govoril o padcu Tobruka. Ko je prebral dolgo poročilo generala Auchinlecka o poteku različnih razdobjih bitke, ki se je začela 7. maja, je na kratko govoril o napadu na trdnjavo. V poročilu o zagrizenem boju, ki je potekal med utrjenimi postojankami na gradu, kamor se je Italijanom in Nemcem posrečilo vdreti v malo urah, in ki ga je po Atleejevih besedah branila primerna posadka angleških, indijskih in afrikanških čet, je dostavil: »Padec Tobruka in zajete večine njegove posadke sta zelo hud in nepričakovan udarec. Imeli smo zelo hude izgube. Položaj je težaven, toda bitka se nadaljuje.

Viehy, 24. jun. AS. Nagla udaja Tobruka že naprej zanima francoske vojaške kritike. V »Journal« piše general Duval: »Posadka v Tobruku se je udala italijanskemu 21. armadnemu zboru. Nekaj angleških razlag med to bitko je bilo posebno optimističnih. Nihče si ni mislil, da bi do udaje Tobruka moglo priti tako naglo. 25.000 mož, ki so ostali za posadko v Tobruku, dokazuje, da je namen angleškega poveljstva bil, upirati se prav tako kakor leta 1941. Dosežena je bila popolna zmaga na morju in na kopnem. Moralno ravnovesje med četami generala Bastica in Romela ter med četami generala Ritchieja je bilo razbito. Dosežena je bila egiptovska meja.«

Delno angleško priznanje o izgubah v Sredozemlju

Rim, 24. jun. AS. Pod pritiskom zahtev z vseh strani se je namestnik ministrskega predsednika Atlee odločil, da danes v poslenski zbornici prizna vsaj del izgub, katere je angleška mornarica imela v bitki pri Pantelleriji. Omejil se je na priznanje, da so Angleži izgubili eno lahko križarko, štiri rušilce, dva parnika iz konvoja ter 30 letal.

Potek bojev za Tobruk

Bitka za Tobruk je imela štiri razdobja

Nekje na bojišču, 24. junija. AS. Posebni dopisnik agencije Stefani je popisal podrobnosti o zavzetju Tobruka, ki je logični zaključek četrtega razdobja velike bitke, katere se je začela 26. maja. Dopisnik pravi, da je imela ta bitka preje tri razdobja. Prvo razdobje je bil predor skozi utrjene črto pri Ain el Gazali ter uničenje te utrjene črte in dela sovražnih tankov. Drugo obdobje je bila bitka za Bir Hakeim, tretje razdobje pa obkolitev bojišča pri Ain el Gazali in zasedba Ain el Gazale. Četrto razdobje se je začelo z obkoljevanjem Tobruka ter s smelim, hitrim in močnim napadom, ki se je končal z zasedbo Bardije.

Napad na Tobruk se je začel 20. junija ob 5.20 s silovitim napadom strmoglavcev, ki so napadali utrjene postojanke med Tobrukom in El Ademom in med Tobrukom in Bardijo. Po bombnem napadu so italijanske in nemške oklepne sile strle črto minskih polj, prešle preko protitankovskih ovir in prispele do utrdb. Te utrdb, ki so predstavljale najzujnejšo obrambo Tobruka, so bile druga za drugo napadene in zavzete. Skozi izsiljen prehod skozi utrdbе so se začeli valiti italijansko-nemški oklepni oddelki. Obrambni pas v dolžini 50 kilometrov je bil uničen.

Sovražnik se je odločil, da se bo za obrambnim pasom upiral do zadnjega. Nastala je bitka med italijansko-nemškimi in angleškimi tanki. Sovražnik je bil hitro premagan. Ob pol enih popoldne je že padla trdnjava Sidi Mahamud, ležeča ob dveh cestah, ki vodita v El Adem in Bardijo. Nato so se boji prenesli na trdnjavo Mahamud v smeri proti trdnjavi Pilastrino, ki je tudi padla in je omogočila obkolitev utrjenega pasu, ki gre proti vzhodu do El Adema. Ob petih je kolona, katere je korakala proti Tobruku, dospela na višino, ki je obvladala tobruški zaliv in pristanišče ter je napadla mesto. Druga kolona je istočasno napredovala proti zahodu. Ob šestih je postal položaj tobruških branilcev dramatičen. Angleški poveljnik je bil ves obupan in je navduševal čete, naj se branijo. Položaj se je še poostil. Poveljnik tobruške trdnjave je sporočil po radiu, da bo uničil radijsko postajo in dokumente. To je pomenilo, da je poveljnik tobruške trdnjave pretrgal zvezo z ostalimi angleškimi silami. Istočasno pa je general Ritchie poslal iz Sidi Omarja in Seferzena nekaj oklepnih in motoriziranih oddelkov proti Tobruku, da bi od zadaj napadel Italijane in Nemce ter osim četam onemogočil zasedbo Tobruka. Na jugu so njegovi oddelki stopili v stik z osnimi oddelki pri Bir el Gambutu. Ob sedmih so se ti oddelki morali umakniti pod stalnim ognjem italijanskih in nemških letal. Ta napad ni imel nobenega uspeha in obroč okoli Tobruka se je vedno bolj stiskal. Ko se je znočilo, so nemški in italijanski oddelki zopet napredovali ter so zasedli skrajni del utrjenega pasu, ki vodi proti

Z vsega sveta

Portugalska

V Lisbonu so te dni imeli vaje protiletalske obambe. Popoldanska vaja je trajala od 15. ure do 15.15, večerna vaja pa od 22.45 do 5.30 zjutraj.

Francija

Med Nemčijo in Francijo je bila eklenjena posebna industrijska in trgovačka družba, ki bo med Nemčijo in Francijo vodila izmenjavo lesnih in kemijskih proizvodov. Izvedelo se je tudi, da je 50 alžirskih delavcev iz pariške okolice odpotovalo v Nemčijo na delo.

Madžarska

Na trgu Dobremtoj v Budimpešti so odkrili spomenik pokojnemu predsedniku madžarske vlade generalu Gömbesu. Odkritja spomenika se je udeležil tudi regent Horthy. Predsednik zbornice Nagy je imel slovesen epominski govor.

Turčija

Sovjetsko veleposlaništvo v Ankari je obvestilo turško vlado, da sta bila v Samari aretirana dva uradnika turškega veleposlaništva v sovjetski Rusiji.

Švedska

Veliko razburjenje je nastalo na Švedskem zaradi tega, ker je bilo objavljeno, da je neka sovjetska podmornica brez predhodnega opomina torpedirala neki švedski parnik tik ob švedski obali. 13 mož posadke je utonilo.

Grčija

Objavljeno je bilo, da so grške banke državi dovolile posojilo v višini 3 milijarde in 75 milijonov drahem. Obrestna mera je določena na 4%.

Grški listi objavljajo novice, da se med železniškimi ravnatelji vodijo pogajanja, da bi se železniški promet, ki je bil dne 4. maja obnovljen do Soluna, podaljšal do Aten. Tako bi bila grška prestolnica znova povezana z Italijo in ostalo zapadno Evropo.

Nov poveljnik hitlerjevskih motoriziranih oddelkov

Berlin, 24. junija. AS. Za poveljnika motoriziranih oddelkov nacionalsocialistične stranke je po smrti Hünleina imenovan Hitler Elvina Kraussa. Elvin Krauss je bil rojen 1884 v Karlsruheu. V prvi svetovni vojni je bil prostovoljec in že od leta 1923 član narodno socialistične stranke. Elvin Krauss je tudi član nemškega državnega zbora.

Ameriške čete v Londonu

Lizbona, 24. jun. AS. Portugalski listi poročajo iz Londona, da so ameriške čete zdaj v angleški prestolnici in so se utaborile po parkih ter vrtovih, to pa na osuplost Londončanov, ki so bolj nejevoljni kakor navdušeni nad tem, da si njihovi zavezniki lastijo tako pravico. Po mnogih parkih so Rooseveltovi vojniki uredili igrišča za košarko. Enega izmed glavnih trgov v Londonu so okupatorji kar prekrstili v »Ameriški trg«.

Smrtne obsodbe v Berlinu

Berlin, 24. jun. AS. Izpolnjena je bila smrtna obsodba, ki jo je izreko berlinsko sodišče nad petimi zločinci zaradi raznih prestopkov. Neka ženska, katere mož je na bojišču, je umorila svoja dva otroka, ki sta ji bila v oviro pri razvrzavanju življenja. Vsi štirje drugi, ki so bili tudi obsojeni na smrt, so bili še prej kaznovani. Eden njih je ubil poljskega čuvaja, drugi je zagrešil celo vrsto sleparij, tretji in četrti pa sta imela na vesti številne vloome.

Dr. Rosenberg na obisku v Ukrajini

Berlin, 24. junija. AS: Poročajo, da je minister za zasedene vzhodne pokrajine Dr. Rosenberg v daljšem obisku nadzoroval Ukrajino.

Povratak japonskih diplomatov iz Amerike

Stockholm, 24. junija. AS. Iz Newyorka poročajo, da je švedski parnik »Gripsholme« vkrcal v Washingtonu japonske diplomate iz Združenih držav in jih odpeljal v smeri proti Tokiju. Parnik se bo ustavil v Rio de Janeiru, kjer se bodo vkrcali še drugi japonski diplomati, 400 po številu.

Trenje v ameriškem senatu

Buenos Aires, 24. junija. AS. Iz Washingtona se je izvedelo, da so se ameriški senatorji iz tistih ameriških zveznih držav, ki proizvajajo srebro, združili v posebno skupino in se bodo uprli zahtevi finančnega ministra Morgenthaua, ki je hotel dovoliti, da bi Združene države del državnih srebrnih rezerv odstopile nekaterim zaveznikim državam.

Razpusta proti sovjetskim padalcem v Bolgariji

Sofija, 24. junija. AS. Zaslišan je bil poslednji obtoženec v procesu proti sovjetskim padalcem. Potrdil je, da je bil napad na Bolgarijo pripravljen na Krimu v šestih mesecih in da je bil namen teh priprav, podpreti oborožen upor proti sedanji bolgarski vladi. Sodba v tem procesu se pričakuje ta teden.

Zopet 20 trgovskih ladij potopljenih

Na Atlantskem morju ter ob obalnih vodah Severne in Srednje Amerike je bilo potopljeno 20 ladij s 102.000 tonami - Ozki pas pri zalivu Severnjaja zavzet - Od 7. do 22. junija pri Sebastopolu ujetih 11.000 Rusov

Hitlerjev glavni stan, 24. junija: Nemško vrhovno poveljstvo objavlja:

Na severnem delu trdnjave Sebastopol so bili na skrajnem ozkem pasu severno od zaliva Severnjaja uničeni sovražni oddelki, ki so se nudili odpor.

Na vzhodnem utrjenem bojišču so nemške in romunske čete prodrle v močno zgrajene in žilavo branjene sovražne postojanke na razpoklem gozdnem in zalivskem področju brez poti ter so zavzele nadaljnje utrdbе. Letalstvo je izvedlo napade na bojišče ter na toповske postojanke.

Sovražnikove izgube v boju za Sebastopol znašajo v času od 7. do 22. junija 11.000 ujetih in 158 topov. V trdih posamičnih bojih je bilo zavzetih 104 zemeljskih in betonskih bunkerjev ter odstranjenih 65.254 min.

Na srednjem odseku vzhodnega bojišča so se uspešno nadaljevala čiščenja boljševiskih krdel v zaledju.

Na bojišču pri Volhovu je bil še bolj stisnjen obroč okoli obranih sovražnih sil navzlec tečajnem terenu. Ponovni sovražnikovi rešilni poskusi so se izjalovili.

V Finskem zalivu so letala potopila en sovjetski hitri čoln.

Nad Murmanskom so nemški lovci sestrelili 11 sovražnih letal.

V Severni Afriki je število ujetnikov s Tobruka naraslo na 33.000. Na egiptovski meji so krajevni boji.

Zadnje noč se je nadaljevalo bombardiranje letališč na Malti.

Kakor je bilo že objavljeno v posebnem vojnem poročilu, so nemške podmornice iz zavarovanih ladijskih spremljav v Atlantskem morju in pred obalnimi vodami severne in srednje Amerike, ki jih brani ameriška mornarica, potopile 20 sovražnih trgovskih ladij s 102.000

tonami in eno strašno ladjo. Štiri nadaljnje ladje so bile poškodovane s torpedi.

Na obali Severnega morja je neki čoln sestrelil eno angleško letalo.

Pri poletih angleških bombnikov na francosko in belgijsko obalo je sovražnik podnevi in ponoči izgubil 9 letal.

Berlin, 24. junija. AS. Nemško vrhovno poveljstvo sporoča, da se je tudi včeraj uspešno nadaljeval napad na Sebastopol in da je cela severna stran zaliva Severnjaja že v nemških rokah z izjemo majhnega odseka, kjer se še obkoljen sovražnik erdito brani. Na drugih odsekih sebastopolskega bojišča so nemške in romunske čete s topniško in letalsko pomočjo zopet napredovale. Med sovjetskimi protinapadi, ki bi radi zmanjšali pritisk na Sebastopol, so ti oddelki uničili mnogo tankov in zasedli nove postojanke.

Na bojišču pri reki Volha so Nemci odbili sovražni napad, nato pa so prešli v protinapad, zajeli več sto sovjetskih vojakov in uničili mnogo tankov. Nemški lovski letalci so med zračnimi dvoboji na severnem odseku vzhodnega bojišča zbili 12 sovjetskih letal.

Sovjetske ladje v Finskem zalivu

Helsinki, 24. junija AS. Zaradi trdih udarcev, ki so jih poleti leta 1941 in letošnjo pomlad zadale finke in nemške sile velikim sovjetskim ladjam med Petrogradom in Kronstadtom je zadnjih 15 dni le nekaj manjših sovjetskih ladij začelo napadati zahodni del finskega zaliva, kjer polagajo mine ter vozijo vojaštvo na finska otoka Soiskari in Lavansaari, ki so ju zasedli Sovjeti. Te pomorske sile so izvedle tudi nekaj napadov na finsko obalo, seveda brez uspeha. Pač pa so Finci in Nemci v zadnjih 14 dneh potopili 8 sovjetskih podmornic, mnoge druge pa so poškodovali. Potopljenih je bilo tudi nekaj drugih manjših sovjetskih ladij.

»Zapustite Indijo!«

Novo Gandhijevo gibanje proti tujcem

Amsterdam, 24. junija. DNB. Po nekem poročilu iz Novih Delhov vedo blizu Gandija stoji krogi povedati, da pripravlja Mahatma Gandhi novo gibanje, kakor hitro bo dobil za to privoljenje indijskega kongresa. Gre za gibanje »Zapustite Indijo!« Gibanje bo obstajalo v tem, da se bodo člani kongresa in Gandijevi priista obrnili na tujce po ulicah in gledališčih ter na javnih prostorih in jih prosili, naj zapuste Indijo. Pri tem bodo takole govorili: »To ni vaša dežela. Indijsko ljudstvo vas ni prosilo, da bi prišli sem. Prosim vas, zapustite deželo. Dobrodošli nam boste takoj, ko bomo svobodni.« Ni verjetno — tako nadaljuje po-

ročilo — da bi Gandi te prošnje ne naslavljal na straže pred javnimi in vojaškimi uradi in bi jih omejil le na tujce po ulicah in javnih prostorih. Po odločitvi delovnega odbora indijskega kongresa se je namenil Gandi poslati podkralju osebno pismo, v katerem mu bo obrazilo narodne težnje in razloge za začetek tega političnega gibanja. V pismu bo dal podkralju teden dni odloga za odgovor. Če tega ne bo, se bo začelo zgoraj omenjeno gibanje. Politični opazovalci menijo, da bo Gandi sam začel to gibanje kakor leta 1930, ko je postavil takratnemu podkralju Halifaxu svoj ultimatus.

vinj zdi vedno primerjane, da ustanovi stike z državami trojne zveze, s čimer se praktično korist poslov z Anglijo in Ameriko zmanjšuje, saj so pota do nju postala neuporabna zaradi italijanskih nemških in japonskih podmornic. Zaradi tega je treba pričakovati, da se bo črni seznam naprej množil.

Angleški komisar v Egiptu ubit

Solun, 24. junija. AS. Poročajo, da so egiptovski vstasi ubili angleškega policijskega komisarja v neki mestni četrti v Kairu.

Wilhelmstrasse o angleško-sovjetski pogodbi

Berlin, 24. junija. AS. »Politično diplomatska korespondenca« tolmači angleško-sovjetsko pogodbo in pripominja, da sta člena 3 in 5 te pogodbe zaveza med neovilonizmom atlantskega sporazuma in sovjetskimi zahtevami v Evropi. Moskva — tako piše nemški polslužbeni list — si je že danes hotela zagotoviti evropski plen, katerega ji je Anglija molče prepustila s privoljenjem Združenih držav. S prehodom skozi Dardanele in s posestjo Bosporja si je hotela Sovjetska Rusija zagotoviti nadvlado v vzhodnem Sredozemlju in v Severnem morju. Te zahteve je že svoj čas stavil Molotov pri svojem obisku v Berlinu, kakor piše glasilo nemškega zunanega ministr-

stva. Posest Hangoe, ki je Gibraltar severa, bi bila stopnica za postopno boljševiško ekspanzijo. Novi sovjetski imperialistični načrt, za katerega jamči Churchill in ga odobrava Roosevelt, ne zaveza samo nasprotnikov boljševizma, ampak neposredno vse evropske narode, ki bi po vojni prišli pod vplivno območje kominterne in bi postali izhodišče za svetovno revolucijo. K sreči pa — tako piše glasilo z Wilhelmstrasse — pa se zaradi dolge volje in junaškega duha vojakov, ki se bore na vzhodnem bojišču, ne bo uresničil načrt žalostne usode, katero so hotele anglosaške države obsoditi Evropo.

Dodatni kredit za bolgarske vojne potrebe

Sofija, 24. junija. AS. Finančni minister Bojilov je predložil obratni zakonski predlog za izredni kredit k proračunu za leto 1942. Dodatni kredit znaša dve milijardi 683 milijonov levov, ki se porazdele za naslednje potrebe: dve milijardi in 23 milijonov za potrebe vojnega ministrstva, 120 milijonov za letalstvo, 27 milijonov za vojno mornarico in 90 milijonov za pomožna dela.

Peter Kioseivanov podpredsednik sobranja

Sofija, 24. junija. AS. Predsednik proračunskega oddelka, poslanec Peter Kioseivanov, brat bivšega ministrskega predsednika, je bil izvoljen za podpredsednika sobranja.

Razširitev ameriškega črnega seznama

Lizbona, 24. junija. AS. Na črnem seznamu Združenih držav se vedno bolj množi število podjetij, ki jih sumijo, da trgujejo z državami osi. Ta seznam je dozdaj vseboval 9000 imen, te dni pa so mu dodali še 142 tvrdk iz evropskih nevtralnih držav ter 308 podjetij iz držav latinske Amerike. To dejstvo dokazuje v prvi vrsti, da grožnja o vključenju v ta strašni seznam ne vpliva na nikogar. Drugič pa dokazuje, da se nevtralni trgo-

Razgiban trg z borovnicami in jagodami

Ljubljana, 24. jun.

Tržni dan na dan sv. Janeza Krstnika je bil prav živahen in razgiban. Otoki na Vodnikovem trgu so bili dobro založeni z vso zelenjavo, povrtnino in z raznim uvoženim sadjem. Prve tržne ure so imeli branjevalci na Vodnikovem trgu nekaj sto kilogramov uvoženih češenj, ki so jih gospodinjice takoj kupile in hlevke ob 9 dopoldne ni mogel dobiti niti četrtinke kilograma tega, Ljubljancem sedaj tako sladkega in okusnega sadja. Domačih češenj je bilo na trgu malo. Tam na prostoru ob stolnici je neka kmetica prodajala domače češnje, ki jih je prinesla na trg šele okoli 10. ure. Takoj je bil nanje velik naval gospodinj. Nekatere so jih hotele kar same vse kupiti, druge so protestirale. Kmetica jih je hitro prodala po 6 lir kg.

Ko smo že na prostoru ob stolnici, naj omenimo, da je bilo življenje in vrvenje na tem prostoru prav razgibano. Tržni organi so prvič postavili tržne klopi v desetih vrstah. Bilo je do 20 kmečkih prodajalk, ki so prinesle na trg lepe borovnice iz sostrske, dobrujske in rudniške okolice, pa celo iz Dravlj. Dravljčanke nabirajo borovnice po gozdovih okoli Podutika tja do Katarine. Za borovnice ni bilo toliko drena kakor n. pr. v ponedeljek, ko so se nekatere gospodinje kar prerivale in teple za vsak liter. Mnoge prodajalke res zaslužijo lepe denarje, ki jih dobe za borovnice in jagode. Na trg je neka žen-

ska s svojo hčerko prinesla oprtan koš lepih, rdečih gozdnih jagod in jih prodajala po 8 lir liter. In pravila je ta žena, da je s hčerko napravila 20 km dolgo pot, da je prišla na trg z jagodami. V redu in vse je prodala. Hčerka je ponujala tudi letošnje, posušene jurčke. Bilo jih je takole za dobro četrt kilograma in je zahtevala zanje 15 lir. Letos je prav malo jurčkov, to je omenila tudi ta deklica, ki je druga leta nabrala veliko gob in dobila zanje lepe denarce.

Vodnikov trg je bil drugače dobro založen z vsemi potrebščinami. Okoliške kmetice so prinesle na trg prvo domačo peso, ki je bila po 3 lire za kg. Na trgu je naprodaj že domača, sicer nekoliko drobnejša čebula. Graha ni bilo toliko na izbiro. Več je bilo naprodaj lepega, uvoženega strožjega fižola ki mu je bila določena maksimalna cena 5 lir za kg. Uvoženi paradizniki so od dne do dne cenejši, sedaj so že po 9 lir kg, ko so bili pred dvema tednoma po 16 lir kg. Uvožene breskve so bile po 14 lir, marelice po 12 lir kg. Preej je bilo na izbiro ribezlja in ringloja po 10 lir kg.

Trg pa je bil kar zatrpan z znamenito domačo glavno solato. Kar na kupe je je bilo, ni čudno, da so prodajalke solato naravnost ponujale vsakemu obiskovalcu trga. Mnogo so ji morale odpeljati domov. Drugače je bil živiliški trg splošno živahen in je kazal primerno tržno valovanje.

Gospodarstvo

Pojasnilo o obtoku novčanic

Ljubljana, 24. junija 1942-XX.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino po drobneje določa v zvezi z določili naredb z dne 19. junija 1942-XX št. 119, ki se nanaša na neveljavnost novčanic ali bankovcev, ki so izkvarjeni in na obvezno oddaje istih, da so predmet omenjenih določb samo za tiste novčane in bankovce, na katere so bile na kakršenkoli način vtisnjene oznake, rekla ali pečati, ki so žaljivi za ustavne ustanove, za oborožene sile, za pravni red italijanske države ali pa druge oznake, ali pa so na splošno žaljivi za prestiž in čustva italijanskega ljudstva.

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino
EMILIO GRAZIOLI.

Politika cen v Nemčiji

Nemški komisar za določevanje cen dr. Fischböck je te dni dal zanimive izjave o bodoči politiki cen v Nemčiji. Po mnenju ministra Fischböcka je danes kupna moč v Nemčiji znatno večja kot znaša količina razpoložljivega blaga in seveda v očigled temu problemu ni pomagano nič z zviševanjem cen, kar bi imelo tudi še številne druge neugodne posledice. Zvišanje cen dejansko ne izloča odvisne kupne moči, temveč povzroča samo časovno porazdelitev kupne moči. Dosedaj se je velika vsota odvisne kupne moči porabljala za državo s pomočjo hranilnic in denarnih zavodov sploh, pa tudi z direktno izdajo državnih posojil. Vsekakor je treba vzdržati stalnost cen, da se na ta način vzbudi v varčevalskih zaupanje in trajnost in vrednost njih prihrankov. Po mnenju ministra se ni samo izogniti neupravičenim zvišanjem, temveč morajo tudi cene nekaterih proizvodov biti nižje. Povišanja cen se morje dovititi samo v onih sektorjih, kjer so vojne potrebe dejansko povzročile nove stroške. Ker so za vojno industrijo že določene osnovne cene za stotine proizvodov, bo izvajano izredno strogo nadzorstvo nad cenami netipiziranih proizvodov. Minister je opozoril, da je te dni uporabil ta načela pri določitvi cen igrač in predmetov za hišno perilo itd. in da to pomeni, da v nobenem sektorju gospodarstva ne bo več svobodnih cen. V ta namen ne bo potrebno po ministrovem mnenju izdajati novih odredb, temveč se bo vse delo lahko izvršilo na osnovi dosedanjih zakonskih določil.

Drobne gospodarske

Splošno štetje živine v Italiji. Ministrstvo za kmetijstvo in gozdove je odredilo splošno štetje goved, bivolov, konj, ovac, koz in prašičev, in sicer po stanju dne 29. julija t. l. Organizacija štetja je poverjena Osrednjemu statističnemu uradu v Romi za prehrano in industrijski konzum, ki se bo posluževal v ta namen tudi dela občinskih uradov.

Razdelitev in cene toaletnega mila. Ministrstvo za korporacije je določilo z dnem 11. junija,

da bodo odslej toaletno milo razdeljevali veletrgovci ali pa s pomočjo Sadaca. Producenti morajo dovoliti bonifikacijo 5% za prodajo trgovcem na drobno. Vsekakor cena za prodajo trgovcu na drobno ne sme presegati 13 lir za kilogram.

Tipi in cene ženskih nogavic. Ministrstvo za korporacije je določilo, da smejo proizvajati samo tipične ženske nogavice in je omejilo število tipov na 19. Cene za prodajo na drobno morajo biti vedno označene na nogavicah, ravno tako tudi trdka, ki jih je izdelala, nadalje kategorijo in tip nogavice. Popolnoma svilene tipične nogavice bodo veljale od 31 do 46 lir za par, nogavice delno iz umetne svile 18 do 34 lir, končno nogavice iz mešanice umetne in naravne svile 11 do 25 lir za par. Nadalje je ministrstvo izdalo odločbo, da po 1. septembru tudi cene vseh netipičnih nogavic ne bodo smeje znašati več kot znašajo cene tipičnih ženskih nogavic.

Pred začetkom procesa zoper člane oboroženih tolp v okolici Nanosa

Rim, 24. junija. s. Pred posebnim sodiščem za obrambo države se bo 25. začel hud proces zoper nekaj tujerodcev, članov oboroženih tolpe, ki se je ustanovila, da bi izvedla obsežen zločinski načrt za atentate na ljudi in stvari s terorističnim namenom in z namenom, da bi škodila varnosti in nedotakljivosti države. Zaradi dejanj, ki naj bi prinašala opustošenje, pokolj in ropanje v Julijski Benečiji, je pri tem procesu obtoženih 21 ljudi, od tega 6 odsotnih.

Navzoči so: 1. Vinci, prej Gustinčič Francišek, imenovan Franc iz S. Michela pri Postumiji, vojaški begunec. 2. Hreščak Jožef, imenovan Banko iz istega kraja, vojaški begunec. 3. Rust Pavel, imenovan Pavle iz Gradisceja pri Vipacu, vojaški begunec. 4. Srebot Francišek, imenovan Blaž iz Hraštja pri S. Pietru, vojaški begunec. 5. Frank Leopold iz Monte Kilovi, vojaški begunec. 6. Kaluža Karel, imenovan Lovre, iz S. Michela pri Postumiji, vojaški begunec. 7. Bele Anton iz Ville Slavine. 8. Dolgan Viljem, imenovan Bobi iz Topolnice pri Villi del Nevoso. 9. Čekada Ivan, imenovan Mirko iz Bukovice Piccole. 10. Vrečar Alojzij iz Ljubljane, mladoletnik. 11. Pisenti Andrej iz S. Vito pri Vipacu. 12. Pisenti Jožef istotam. 13. Urbančič Jožef iz S. Michele pri Postumiji. 14. Denigan Anton iz Ville del Nevoso. 15. Suša Andrej iz Kossane.

Znani zločini te tolpe so naslednji:

31. marca letos so davčnega uradnika Me-

Ob 60 letnici dr. Karla Diema

znamenitega športnega učitelja, pisatelja in znanstvenika

Nedavno smo poročali o velikem šfatefnetem teku Potsdam-Berlin in o živahnem odobravanju, katerega je bil deležen finalist moštva starejših atletov. To je bil silovasi, vendar mladeniško prožen glasnik olimpijskega in zvest učenec pokojnega Pierre de Coubertina, dr. Karl Diem.

Rodil se je 24. junija 1882. v Würzburgu, kot 17 letni mladenič pa je že bil med ustanovitelji prvih lahkoatletskih društev. V lahkoatletskem športu je postal kmalu zvezni tajnik, za tem predsednik, l. 1906. pa je že vodil nemško državno reprezentanco na olimpijske igre v Atenah. Od tega časa naprej je navezal tesne stike s pokojnim olimpijskim voditeljem Francozom de Coubertinom in se navduševal za njegovo mednarodno olimpijsko zamisel. Bil je reden gost na vseh olimpijskih igrah in na vseh mednarodnih kongresih, pri katerih se je z njemu lastno ognjivostjo boril za plemenito oblikovanje mednarodnega športnega gibanja.

Svojo publicistično kariero je začel najpreje kot novinar. Vedno nova opažanja in vedno novi problemi pa mu niso dali miru, dokler ni napisal nešteto del o najrazličnejših športnih problemih. Da omenimo samo nekatera: Mir med tedno vadbo in športom, Olimpijska misel. Za nov sistem telesne vzgoje, Mednarodna organizacija telovadbe in športa, Poezija telesnih vaj, Osebnost in telesna vzgoja, Športno igrišče in tekmovališče, Šport v Ameriki itd. Poleg lastnih del je začel izdajati tudi športno knjižnico in ustanovil izvrstno urejvano revijo »Die Leibesübungen«.

V svojstvu generalnega tajnika državne odbora za telesno vzgojo je ustanovil dr. Diem l. 1920. Berlinsko visoko šolo za telesno vzgojo. Sam je bil duhovni vodja te šole, v kateri so se zbirali v prvem desetletju po svetovni vojni slusateli vseh evropskih narodov, pa tudi Japonci, Kitajci, Indijci in drugi. Diemu ni šlo le za to, da bi dal športnemu gibanju strokovno izsolane učitelje, pač pa za pobornike novega življenjskega sloga. V tehničnih stvareh športa je zahteval znanstveno višino, težil je vsega prizadevanja pa je položil v vzgojo značajev in udejstvovanje za napredek ljudskega zdravja. Svoje poslanstvo je vršil tem lažje, ker je bil po srečo zelo blizu takratnemu mladinskemu gibanju, ki je zavzelo do pretrane civilizacije pa do odtujenosti napram naravi odklonilo stališče. Diem je zagovarjal udejstvovanje pod vedrim nebom, boril pa se je proti zastarelemu nemškemu telovadnemu sistemu z isto vneto, kakor proti razvadam moderne družbe. Osebnost je bil najhujši sovražnik alkohola

lizma in nikotinizma in je zahteval vzgledno vzdržnost tudi od svojih učencev.

V času, ko so bili zakoni o obvezni gradnji športnih igrišč in zakon o mladinski zdravstveni zaščiti še skoraj neznani, je pridobil dr. Diem vodilne državniške kroge za to, da je dobilo športno gibanje potrebno zaslombo tudi v državni zakonodaji. Uveljavil je načelo, da mora vsaka občina zgraditi toliko igrišč in telovadnih prostorov, da bodo imeli vsi prebivalci dovolj možnosti za telesno vzgojo pod vedrim nebom, pa tudi v kopališčih in telovadnicah. Glede šolske telesne vzgoje je postavil zahtevo, da je treba omogočiti učenecm vsak dan po eno uro razvedrila in telovadbe na šolskih igriščih. Problem šole in športa je obdelal v posebni knjigi »Dnevna telovadna ura«.

Za njegove zasluge za napredek ljudskega zdravja polom športa, mu je podelila berlinska univerza na predlog kirurga prof. dr. Augusta Biera l. 1920. čast doktorja medicine. Posebno uspešno je bilo delovanje dr. Diema v mednarodnem olimpijskem odboru. Tu je bil poleg pokojnega Coubertina najbolj vnet zagovornik idealistične športne usmerjenosti. Duhovito je znal pobjati veljavnost enodnevnih športnih senzacij, z vso resnostjo pa je nastopil za mednarodno pravičnost in zlasti proti utočevalnemu koristoljubju profesionalizma. Coubertinova olimpijska zamisel je imela v dr. Diemu modrega oblikovalca, doslednega organizatorja in ognjevitelja zagovornika.

V študijske namene je prepotoval dr. Diem vse države, velike in male, napredne in zaostale, da bi dobil jasen vpogled v športno udejstvovanje tujine. Potoval je zdaj kot učenec, ki ga vse zanima, ki hoče priti vsemu do dna, zdaj kot učitelj, ki predava in organizira. Njegov hlatajoči življenjski poklic ga je vodil zdaj v Anglijo in Ameriko, zdaj na Japonsko, pa v Rusijo, Španijo in Finsko. Mutil se je tudi pri primitivnih narodih, kjer je opazoval njihove šege in navade, v kolikor so v zvezi s telesno kulturo. Z etnizacijo nemškega športa je nastopila za dr. Diema doba, ko je imel več časa za nadaljevanje strokovnih študij in za udejstvovanje v inozemstvu. Odzval se je najpreje vabilu turške vlade in sodeloval pri organizaciji športa na Turškem, pa spet na Bolgarskem in Finskem.

Njegovo zadnje veliko delo so bile olimpijske igre v Berlinu, pri katerih je sodeloval kot generalni tajnik prireditelne odbora. Sedaj je dr. Diem ravnatelj mednarodnega olimpijskega instituta, ostal pa je še vedno mladeniško čil potujoči učitelj. Prav nedavno je potoval po Grškem in koval načrte za novo mednarodno športno akademijo v Olimpiji, kjer naj bi se mladi športni strokovnjaki ogrevali za klasično vzgojo prav na licu mesta, za tem je bil spet v Turčiji, kamor je šel predavati in pred kratkim v Rim, kjer se je udeležil velike razstave športnih fotografij.

Šport v kratkem

Donawitz — Celje 5/3. Gostovanje Celjanov je končalo z neuspehom. Igrali so nenavadno ostro, najboljši mož na polju pa je bil vodja napada Dobreiz.

Posebno šolo za telesno vzgojo so ustanovili v Švici. Namen te šole je, da proučuje in nadzira telesno vzgojo moške mladine od vstopa v šolo do 20. leta starosti. Švicarska telovadna šola obsega sledeča področja: vaje za svečane nastope, lahko atletiko, nove proste vaje, kroge, vaje z železno krogle in težko žogo, plavanje, drsanje, smučanje, športne igre in vojaške vaje.

Japonska vlada je sklenila, da bo uvedla tesno sodelovanje med državo in športom. V bodoče bosta samo dve osrednji zvezi za telesno vzgojo: japonska atletska zveza in japonska vojaška športna zveza. Gojili bodo vse vrste športa, prednost pa bodo dajali tistim panogam, ki so koristne za vojaško vzgojo: streljanje, sabljanje in judo. Predsednik obeh zvez za telesno vzgojo bo predsednik ministrskega sveta Tojo.

Popravek. Včerašnji podlistek je bil zalomljen. Naslov poglavja: Šumenje valov in še dve vrstici bi morali biti na vrhu tretjega stolpca in ne drugega.

Kronika diplomatskih zgodb in spletk:

DUNAJSKI KONGRES

Posebni odbor, v katerem so bili zastopniki Prusije, Anglije in Rusije, bi moral proučiti in overoviti njihova pooblastila. Ko bi bilo to delo opravljeno, bi se moglo začeti razvijati redno delo kongresa.

Verificiranje pooblastil, katerega so se nekateri zelo bali, pa je bila gola formalnost in prava komedija. Nikdo ni bil razpoložen, da bi proučeval pooblastila tistih zastopnikov, katerih navzočnost je bila nezaželjena. To so bili zastopniki Saške, napolijskega kralja ali pa genovske republike. Saj je itak že bilo dovolj težav za nadaljnji razvoj dela. Kaj bi se zgodilo, če bi se že ob začetku zapletali v mučne razprave zaradi takih malenkosti.

Mnogo zastopnikov pa si je domisljalo, da se bo kongres takoj zbral na splošno sejo, ki bo podobna parlamentu, ko bodo pooblastila odobrena. Odbor osmih jih je kmalu prepračil o nasprotnem. Dne 13. novembra je odbor objavil uradno izjavo, v kateri je poudaril, da se posamezna pogajanja razvijajo tako, da bi ne bilo prav nič koristno, če bi se kongres zbral na splošno sejo. Zato je bila splošna seja odložena na pozneje.

Tako si je kongres nadel svoj resnični obraz. Odbor osmih si je prisvojil pravico, da bo po svoje uredil evropski zemljevid. Druge države bi morale njegove sklepe samo odobriti. Tako so se že razvijali vsi kongresi poprej in pozneje do mirovnih pogajanj leta 1919. v Parizu.

Kongres je na ta način začel svoje delo. Izbrali so tri odbore, ki naj bi proučevali zvezno pogodbo o Nemčiji, švicarske zadeve in italijanska vprašanja. Zastopniki držav, ki so podpisale pariško pogodbo, so se posvetovali popolnoma svobodno, zastopnike manjših držav pa so klicali k sebi, kadar so to smatrali za potrebno. Tako so urejali vprašanja, ki so se nanašala na pariško mirovno pogodbo, o razdelitvi ozemelj in o odškodnini.

Vse to je bilo objavljeno uradno. Resnično pa se je odbor osmih zožil na zastopnike peterih glavnih držav, vse niti pa so bile kmalu v rokah dveh glavnih igralcev kongresa: Metternicha in Talleyranda.

GLAVNA IGRALCA.

Metternich ni bil samo glavni igralec, ampak je bil prav za kongresa, katere je nato lepo vzporejal, nepotrebne odstranjal, vse prav kapelnik kongresa. V njegovih rokah so se zbirale vse niti

Knez Metternich se je rodil 15. V. 1773 v Koblenzu, umrl pa je 11. VI. 1859 na Dunaju. Leta 1801. je postal poslanik v Dresdenu, 1803 v Berlinu, 1806 v Parizu, 1809 pa avstrijski zunanji minister. L. 1821. je postal avstrijski dvorni in državni kanc. Pod njegovim vodstvom je bila Avstrija med vodilnimi evropskimi državami, sam pa si je pridobil naziv »kočija Evrope«. Revolucija leta 1848. ga je vrгла in je moral celo bežati v tujino (Anglija, Belgija).

akupaj pa izbiral tako, kakor je to zahteval njegov cilj: ustvari naj se evropsko ravnotežje, Avstrija pa naj bi v zboru evropskih držav zavzemala prvo mesto.

Pri tem ni izbral samo svojega izrednega položaja, ampak je izkoriščal tudi svoj ogromni vpliv, ki ga je imel na cesarja Franca. Ibril je tudi ugled, ki ga je užival pri prijateljih in sovražnikih. Bil je silno nadarjen diplomat, kot človek pa izredno preprost in enostaven.

Tedaj je bil v najlepših moških letih in je bil star komaj 42 let. Ze njegova mladost mu je dala veliko prednost pred njegovim nasprotnikom Talleyrandom. Talleyrand je bil tedaj star že 60 let. Mnogo uspeha je imel tudi v ženski družbi.

Neka sodobnika ga je v svojih spominih popisala takole: »Bil je resnično lep mož, njegov pogled je bil miren in čist ter izredno zgovoren. Bil je poln dobrohotnosti, njegov nasmeh je vabil v za-

upljivost, pri tem pa je bil vendarle resen, kakor so to zahtevale koristi velikega cesarstva, ki ga je zastopal.«

Družabni uspehi so bili pri njem prav tako številni, kakor uspehi v politiki. Sloves družabnosti mu je bil celo v prid. To je bilo važno v dobi, v kateri je vladala ormantika in so ženske imele velik vpliv na vse javno življenje.

Bil je še zelo mlad, ko ga je zaradi lepote, ljubeznivosti in govorniških darov v Frankfurtu v juliju 1792 opazil cesar Franc II. Habsburški, ki so ga tedaj ravno kronali za cesarja.

Vseučilišče je obiskoval v Mainzu, kjer se je pripravil na diplomatsko službo, kajti vsi člani njegovega rodu so služili v diplomaciji. Kleement Venceslav Lotarij Metternich se je kmalu poročil s kneginjo Eleonoro Kaunitz, vendar pa ta zakon ni bil sklenjen toliko iz ljubezni. Eleonora ni bila lepa, vendar pa je bila zelo bogata in iz slavne družine. Zenin sloves in vpliv sta Metternichu pomagala, da se mu je odprla pot v državno kariero.

Ze pri tem začetku je imela ženska glavno besedo, toda Metternich je bil tako spreten, da ni izgubil glave. Njegova nadarjenost, njegov smisel za pravo mero in njegov razum so vedno znali držati pravo ravnotežje med srecm in osebnim dobičkom.

V prvih diplomatskih službah je bil v Bruslju in v Haagu, kjer je postal poslanik in pooblaščen minister, ko je bil komaj 21 let star. Dasi je bil mlad, se ni vdal prevelikim zabavam. Bil je strasten igralec in kvartopirec, vendar pa ga je satan držal vedno le malo časa v krempljih, ker se je vedno kmalu dvignil in si opomogel.

V letu 1797. se je udeležil kongresa v Rastattu, kjer je pomagal svojemu očetu, na kongresu v Campoformiu pa se je večinoma samo zabaval.

Njegova pot družabnih uspehov pa se začenja v Dresdenu, kamor je bil leta 1801 poslan kot veleposlanik. Tam se je spoznal s plemkinjami, ki niso izvajale vpliva samo na državnike, ampak so vplivale tudi na razvoj evropske usode. Tam so bile princesa Czartoriska. V Dresdenu je živel tudi francoska vojvodinja Viljemina Biron de Curlande, poznejša vojvodinja Sagan, nevarna in razpita spletkarka, prav tam pa je bila tedaj tudi ruska princesa Bagration, ki je štela komaj 18 letih pomladi.

Metternich pa se tedaj za žensko družbo še ni preveč zanimal, bolj je skrbel za svojo politično kariero in se je skušal pridružiti tedanjim vodilnim politikom in državnikom. Iskal je družbe tistih mož, ki bi mu mogli biti koristni. Zlasti se je skušal pridružiti grofu Gentzu, politiku in pisatelju, ki je tedaj o Napoleonu raznašal naslednje svoje misli: »Proti sovražniku, ki ga je ustvarila revolucija, naša vojaška umetnost in naša veda ne zmoreta ničesar več.«

(Dalje)

Ljubljanska mestna vrtnarija nas uči vrtnariti

Zanimiv zgodovinski razvoj ljubljanskih mestnih nasadov — Vrtnarstvo je danes v središču javnega zanimanja

Dandanašnje naše časopise je polno raznih opisov, nasvetov in vesti iz vrtnarskega sveta in tudi mestni nasadi v Ljubljani so deležni značajne pozornosti dnevnikov. Morda bo zato mestno ovesežiti nekoliko spomin, kako so javni nasadi v Ljubljani sploh nastali in omeniti, da niso vedno od tudi, čeprav jih sedaj smatramo tako rekoč same ob sebi za umevne. Prav letos so mnogi mestni nasadi doživeli znatno spremembo, ko so se nekateri, kakor Tivoli, Zvezda in Muzejski trg spremenili v dvojne vrtove, to se pravi, da so se namesto cvetk in okrasnega rastlinstva naselile vanje koristne rastline: krompir, fižol, paradižniki in podobno. Ti nasadi so nekakšna šola za ljubljance, kako naj sade take koristne rastline, čeprav je še vprašanje, kako bodo tudi uspele v javnih nasadih, kjer so sajene pač prvič. V taki zemlji pa redno manjka bakterij, tudi če je še tako dobro gnojena in od bakterij je končno tudi odvisen razvoj rastlin!

Mestni javni nasadi pa so bili že poprej dobra šola za ljubljance, dasi ne glede koristnih, pač pa glede okrasnih rastlin. Marsikaka cvetlica ali črsta okrasne rastline je bila, recimo, iz mestne vrtnarije presajena na zasebne ljubljanske vrtove. Pred dobrimi stoletjesetimi leti Ljubljana javnih nasadov ni imela, če ne štejemo kakšnih lip in podobnega. Prvi drevored bo najbrž tisti, ki ga je odprl ob prelomu 18. in 19. stoletja slovenski mecen Ziga Cozj — sedanja Cozjova cesta. Drugi drevored bo sedanji Tivoli, ki so ga zasadili ob svoji okupaciji Francozi. Ime Lattermannov drevored, ki se je dolgo držalo tega drevoreda, je bilo dano po prvem avstrijskem vojaškem poveljniku za Francozi, generalu Lattermannu, toda zaslug za ta drevored Lattermann nima nobenih. Drevored je bil zasajen s kostanjmi, ki jih je mojster Plečnik k sreči že odpravil. Tudi Zvezda izvira iz francoskih časov.

Vsi drugi javni nasadi v Ljubljani so mlajšega datuma. Mestna vrtnarija, ki s svojim zgledom in tudi drugače v teh časih toliko koristi Ljubljancem, je bila ustanovljena šele leta 1894, torej tik pred potresom. Tedaj je namreč mestni občinski svet sklenil, da ustanovi mestno drevesnico, za katero je bil določen lep in sončen svet poleg tivoljskega ribnika, mesto, kjer je mestna vrtnarija še dandanes. Določeno je bilo že v začetku, naj se v tej drevesnici goje zaloge okrasnega drevja in rastlinja, kolikor ga Ljubljana za svoje namene potrebuje ter da postreže domačemu občinstvu — in če bo treba tudi okolišanom. L. 1908. je mestna občina zgradila v mestni vrtnariji dva moderna rastlinjaka s centralno kurjavo. Že tedaj pa se je izkazalo, da so določeni prostori premajhni in je torej želja mestne vrtnarije za povečanje vrtnarskih prostorov etara nad 30 let.

Prvo večje vrtnarsko delo je bilo izvedeno v potresnem letu 1895. Tedaj je bila lepo urejena in zasajena sedanja Cesta Viktorja Emanuela III. (prejšnja Bleiweisova cesta). Zasajena je bila z brestmi, ki so ostali do nedavnega. L. 1897 je bil urejen tudi sedanji Trubarjev park, kamor so pred 23 leti postavili tudi Trubarjev spomenik, delo pokojnega kiparja Bernekerja. Ta kip je morda še dandanes umetniško najbolj pomemben javen lik v Ljubljani.

Zvezda, kakor smo jo poznali še pred nekaj leti, dokler je ni dokončno uredil mojster Plečnik, je bila urejena leta 1898. Torej je njena slava v znani nam obliki trajala nekaj nad 40 let.

Nasad pred sodno palačo je bil napravljen leta 1902. Za tedanje čase je bila ureditev tega trga precej draga. Sedaj krasni ta park spomenik filologu Miklošiču. Prav istega leta je bil napravljen tudi nasad v Vegovi ulici ob hiši Glasbene Matice in sedanjem Novinarskem domu. Ta park je zadnja leta še lepše urejen, saj ga krasi spomeniki zaslužnim skladateljem, malo dalje pa imamo še tri spomenike: dr. Prijatelju, Ilirski steber in Simonu Gregorčiču. Prav tako je bila leta 1902. urejen nasad na Hrvaškem trgu in pred šempetrsko cerkvijo. Mestna vrtnarija je tedaj uredila še sedaj krasni vrt pri mestnem zavetišču za osemleto. Urejeni so bili še sedaj obetojeli drevoredi: na (nekdanji Kuhnovi, pozneje vojvode Mišiča in sedanji) Peruški cesti, na Prulah in na Ižanski cesti. Na Ižanski cesti so bile proti Barju zasajene celo jablane, ohranile so se tja do pred 15 leti, pa so shirale.

Sedanji Ambrožev trg s parkom je bil urejen leta 1906.

Ljubljanski grad so pričeli urejevati na moderen način leta 1905. in skoraj vsako leto je bilo opravljeno na njem kako večje vrtnarsko delo, celo med vojnimi leti 1914. in 1918.

Leta 1910. je bil tudi urejen sedanji tivoljski

park, ki pa je od leta do leta spreminjal svoje lice in smo ga vsako leto doslej obdajali v novih oblikah in novih krasotah. Malo pred tem je bila nekdanja »Švicarija« spremenjena iz nekdanje skromne in precej razpadla planinske gostilne v moderni hotel Tivoli. Hotel Tivoli predstavlja sam zase resnično arhitektonsko umetnino predvojnih in popotresnih let. Načrte zanj je delal inž. arh. Ciril Koch.

Sedanji tivoljski ribnik, ki ga sedaj zopet spreminjajo, je postal mestna last šele leta 1908. Tedaj so prenovili tudi dolnarno in pripadajoče zgradbe. Colnarjenje poleti, dresanje pozimi, v obliki, kakor smo to poznali še do pred kratkim, izvira torej od leta 1908. Seveda so Ljubljanci že poprej radi obiskovali ta prostor, ki pa je bil do tedaj zelo zanemaren in v zasebni lasti. Sedaj bo ribnik v novi obliki v glavnem namenjen — otrokom. Leta 1906. je bilo v Tivoliju urejeno tudi sankališče, ki pa je bilo letos delno spremenjeno v njive.

Novomeščani so imeli vedno razumevanje za napredek

Petdeset let je tega, odkar je občinski svet sklenil, da se morajo ulice poimenovati

Novo mesto, junija.

Če je danes komu zato, da bi se prepričal, kakšne so razmere tega ali onega mesta, mu bo to najlažje spoznati, če se od časa do časa potrudijo na občino, pa tam prisostvuje sejam občinskega odbora ali pa si da vsaj predložiti zapisnike občinskih sej. Iz teh si bo kaj kmalu mogel ustvariti sliko občinskih in mestnih razmer. Če bi pa vzel v roke stare zapisnike, bi se tudi mogel kaj kmalu pogledati v stare čase, v kakršnih je nekdanje živele mesto in njegovo prebivalstvo. Poskusimo si tokrat ustanoviti sliko novomeškega mestnega življenja pred 50 leti, torej v času, ki je bil za Novo mesto in za vsoto dolenjske odločilnega pomena, ker so prav tiste leta začeli graditi dolenjsko železnico, ki je te kraje zvezala s svetom in jim ella obetati lepših časov. Ne bomo stikali po starih občinskih zapisnikih, marveč se bomo takratnemu mestnemu življenju približali s pomočjo zapisnikov, ki jih je o takratnih sejah občinskega zastopa novomeški kronist objavljval v »Dolenjskih novicah«, s katerimi se je Novo mesto moglo nekoč ponašati.

L. 1892 je mestni občinski zastop imel svojo prvo sejo dne 9. marca, ki je za mestno zgodovino pomembna in zanimiva zato, ker je bilo na njej sklenjeno, da dobijo mestne ulice svoja imena, katerih do takrat še niso imela. Prav verjetno je, da ulice še tudi takrat ne bi krstili, če se jim ne bi obetala železnica. Kronist v »Dolenjskih novicah« je namreč takole zapisal: »Tistim našim meščanom, kateri so še malo hodili po mestih, se bo kaj nepotrebno dozdevalo, ulice z imeni zaznamovati, ker so tudi sedaj izhajali brez tega. Ko pa železnico dobimo, je pričakovati večkrat tujeve: in če nas tudi kdo vpraša, kaj stanuje gospod itd., ne moremo drugače, če hočemo postrežljivi biti, kakor spremeniti ga do tja, da mu hišo s prstom pokažemo, kar nam pa tudi ni vselej lahko mogoče. V tej seji so torej občinski očetje dali mestnim ulicam imena, od katerih jih je mnogo ostalo do današnjih dni, marsikatero pa je seveda v teku časa izginilo in šlo v pozabo.

Že dejstvo, da mestne ulice pred 50 leti niso imele svojih imen, in da se je marsikateremu meščanu novotarija z imenovanjem ulic zdel nepotrebna, nam priča, da so mestne razmere v tistih časih morale biti kaj priproste. To mestno priprosto pa nam potrjujejo še nekateri drugi sklepi, ki jih je občinski zastop v tej seji sprejel. Eden od teh se glasi, da je prepovedano skladati gnoj na ulice in da se izlema pripuste le, ako z vozom ni mogoče do gnojnice jame. Če so občinski očetje smatrali za potrebno kaj takega skleniti, je pač verjetno, da so morale v tem oziru v mestu vladati svojevrstne razmere in da najbrž ni bilo nič nenavadnega, če si je kdo omislil, da je gnoj razkidal kar pred hišo sredi mesta. O takratni kmečki idili v mestu nam priča tudi nasvet, ki ga je občinski zastop dal meščanom, da naj namreč živino napajajo doma, kakor se to dogaja po drugih velikih mestih, če jo pa že morajo voditi k napajanju, ni treba enega konja zajahati, drugača pa pustiti prostega stopati po mestnih ulicah do napajališča. Kdor bo kaj takega zakrivil, bo

Mestna vrtnarija razpolaga danes z vse večjimi zemljišči kakor pred 50 leti, ko se je ustanovila: stara vrtnarija ob Cesti na Rožnik obsega približno poldrug hektar zemlje, nova vrtnarija v Trnovem, tik za otroškimi zavetilišči, poldrug hektar zemlje, mestno posestvo okrog nekdanjega Kolmannovega gradiča pa je v izmeri približno enega hektarja zemlje določeno tudi za namene mestne vrtnarije. Posestvo okoli Kolmannovega gradiča je mestna občina kupila pred šestimi leti za poldrug milijon dinarjev, kar je bilo zelo poceni. Posestvo je dandanes vredno v lirah najmanj dvakrat toliko, saj meri vse okoli šest hektarjev sveta in ima povrhu še stanovanjsko poslopje, v katerem je neki zasebnik. Gospodarska poslopja pa so uporabljena za namene mestne občine ljubljanske in javne borze dela, ki imata tam poleg drugega celo kozlo in zajčjo farmo.

Mestna vrtnarija sedaj nadzoruje okoli 50 hektarjev mestnih parkov in okoli 50 hektarjev mestnih gozdov. Skupno torej nadzoruje — če štejemo še njene lastne nasade — nad 100 hektarjev sveta.

Vidimo torej, da so javni nasadi in pa mestno vrtnarstvo v razvoju našega mesta in pa so za splošno korist zelo velike važnosti, to vemo zlasti letos, ko se prav ob delu mestne vrtnarije učimo, kako pravilno vrtnariti!

moral plačati denarno kazen od ene do desetih kron, moglo bi se pa tudi zgoditi, da bi šel v zapor.

Ta občinska seja nam daje tudi zanimiv vpogled v takratno mestno finančno poslovanje. »Dolenjske novice« namreč poročajo, da je skupno užitniško društvo za 10 odstotni vžitniški zaklad plačevalo mestu po 540 goldinarjev letno. Društvo pa se je to zdelo preveč in stavilo novo ponudbo, po kateri bi mestu plačevalo le 480 goldinarjev. Občinskemu zastopu se je to seveda zdelo premalo in je društveno ponudbo gladko odbil. Zelo zanimarije so morale biti tiste čase razmere glede varstva pred požari. Občinsko zastopstvo je namreč ugotovilo, da je v mestu mnogo gospodarjev, ki ne puste ometati dimnikov. Tem gospodarjem je zastopstvo ostro ukazalo, da morajo dati svoje dimnike ometati vsaj štirikrat na leto. Kdor tega ne bi storil, temu se bo dimnik dal ometati na njegove stroške, on sam pa bo ostro kaznovan. Mestno zastopstvo je ta sklep storilo »ker mu je sveta dolžnost, da po močnosti odvrne vsako nevarnost katerega požara«.

O naslednji seji občinskega zastopstva so Novice poročale v svoji številki od 1. maja. Tu je zastopstvo sklenilo, da se takratnemu zakupniku pobiranja seimarine prepusti še za mesec maj, to pa iz razloga, ker je v preteklem letu imel veliko izgubo zaradi živinske kuge, ki je takrat divjala v novomeški okolici. Tiste čase je meščane in vse Dolenjce že močno razgibalo vprašanje dolenjske železnice, za katero so bila predelava v polnem teku, kar nam potrjuje sklep, da se bosta obhodne komisije za dolenjsko železnico udeležila župan, en svetovalec ter en odbornik, sklenjeno pa je tudi bilo, da se bo vse ukrenilo za udeležitev konstituiranja družbe za dolenjske železnice, ki se bo vršilo 4. maja. V tej seji je bilo tudi meščanom sporočeno, da je ravnateljstvo kmetijske šole na Grmu pripravljeno sprejemati od novomeščanov krave, ako jih bodo tiakaj prignali plemeniti, toda mesto mora zato prisiliti vse posestnike, da vodijo svoje krave le na Grm. Občinsko zastopstvo je to sprejelo, ker bi si sicer moralo po zakonu nabaviti lastnega bika. Ta sklep prav gotovo priča, da je takratno novomeško življenje bilo bolj malomestno, pa zato toliko bolj podeželsko. Dobro pa se je mesto zavedalo pomena železnice in je zato v isti seji občinsko zastopstvo sklenilo, da najame pri Ljubljanski mestni hranilnici posojilo v znesku 14.000 goldinarjev, jih bo porabilo za nakup delnic dolenjske železnice. Za to posojilo bi mesto zastavilo 11 in pol procentno naklado na mestne davke. Letno bi bilo vračati 910 goldinarjev kar znači, da bi mesto dolg odplačalo v 35 letih. Če bi takratni račun držal, bi bilo posojilo odplačano L. 1927. Ob koncu svojega poročila je kronist v Novicah še zabeležil, da se bodo koncem maja vršile volitve v mestno zastopstvo in da bodo zato volilne liste skozi štiri tedne javno razpoložene na magistratu.

Kako in s kakim uspehom so se volitve vršile, poročajo Novice dne 1. julija. Volitve so se vršile 21. in 22. junija. Od 364 volilcev, kolikor jih je bilo v vseh treh volilnih razredih

Janku Komljanu v spomin

Janko! Svarili smo te od vseh strani. Rotili smo te: Pojdi iz Prečne, da se vihra poleže, da divjaštvo izgine. Pa nisi hotel. »Ne smemo biti boječ, bodimo junaki, če umremo, kaj za to!« Tako si odgovarjal, sovražniki pa so ti vedno bolj zahrbtno nastavliali past. V ponedeljek, dne 15. junija, ob pol 10 zvečer so v družbi domačinov prišli kakor nad razbojnika z bombami in puškami. Skrivnostno je zašumelo po tvoji župniji, kakor komaj slišno šumijo valčki potoka pod tvojim župniščem, ki zdaj obupno joka za teboj in šumelo je po vsej novomeški okolici: Župnika so odpeljali, umorili so ga... Nismo verjeli. Taki, ki menijo, da človek vendar ne more biti zver, so trdili: Saj ga niso, na Hmeljniku je zaprt, poslali ga bodo kmalu nazaj... Pa te ni bilo. Namesto tebe je prišlo sporočilo tvoje obdobe. Delal si neutrudno. Imel si redne sestanke mladine, fantov in deklet, mož in žena, da bi vse navduševal za vse, kar je lepo, plemenito, božje.

Pa zakaj si te umorili? Ali zato, ker si izvrševal duhovna in telesna dela usmiljenja? Zato, ker si v svoji hiši vsak dan nahranil nad 20 ljudi, ker si vsakega gosta z veseljem sprejel in pogostil, čeprav si imel še toliko dela; zato, ker si pod svojo streho vsak dan prenočeval reveže, brezposelne, pomoči potrebne?

Ali zato, ker si bolniške v fari vestno obiskoval in imel za vsakega tolažilno besedo in gmočno pomoč, ker si bil zapuščenim otrokom skrbni oče in si onemoglo tolažil in bodril? Ali zato, ker si za svoje obubožane domače, za brata in sestre skrbel, kakor v svoji knjigi ukazuje Gospod?

Ali zato, ker si hudobneže neizprosno svaril in nevedne učil?

Ali zato, ker si sovražnikom iz srca odpuščal in jim v potrebi pomagal? O, kako grobo je v tej točki potrebi pregovor: »Dobrota je sirota in nevhvaležnost je plačilo tega sveta.«

Ali zato, ker si bil značajan duhovnik in nisi od svojih načel nikdar popustil niti za las, značaj, ki si si ga izklesal že kot dijak-kongregant v šoli svojega duhovnega voditelja?

Da, zato so te umorili. Učence ni nad učiteljem. Učitelj pa je dejal: »Ko bi bili vi od sveta, bi svet svoje ljubil. Ker pa niste od sveta, ampak sem vas jaz od sveta odbral, zato vas svet sovraži (Jan 15, 19). Pride celo ura, da bo vsak, ki vas umoril, menil, da služi Bogu. To vam bodo storili, kre niso spoznali ne Očeta, ne mene.« (Jan 15, 19; 16, 2, 3).

Ker si se boril proti brezbožnim silam teme, ki poznajo samo prah, iz katerega je človek, si padel tam nekje pri Hmeljniku. Telo se je zgrudilo v zemljo, duh pa je odplaval k Očetu, katerega si spoznal in za katerega si se žrtvoval. Pred smrtjo so te — kakor pripovedujejo — zasliševali. Ne vemo, kako si odgovarjal, vemo pa, da si kot junak poudarjal resnost dela za narod in obsodil zločinsko igro, zaradi katere narod toliko trpi in umira. Svojo krvavo žrtve si daroval v sredo jutraj, prav ob času, ko se je zate na oltarju darovala nekrvava žrtve božjega Sina, ki naj ti po svojem neskončnem zaslužku odpusti življenjske pogreške, poplača pa tvoja neštevilna dobra dela.

se je volitev udeležilo le 93, kar pač priča, da se meščani niso kaj veliko brigali za javno življenje in za mestne finance ter davke. Kakor poroča naslednja številka Novic, je zastopstvo iz svoje srede za župana izvolilo Fr. Perka, za svetovalce pa A. Pauserja, dr. J. Segulo in dr. A. Poznika.

Zadnje poročilo o mestnem in občinskem življenju v L. 1892 najdemo v Dolenjskih novicah od 1. dec., v katerem meščanom na prvem mestu sporoča, da ima zastopstvo redne seje vsak zadnji petek v mescu. Iz tega poročila je razvidno, da je mestno socialno skrbstvo bilo že dokaj razvito, saj pravi, da je mestno zastopstvo ugodno rešilo nekaj prošni za ubožno podporo in da je okrajna bolnišnica blagajna poslala prošnjo, naj bi občinska bolnišnica sprejemala tudi zavarovane delavce. V tistih časih je torej Novo mesto imelo svojo občinsko bolnišnico. Bolnišnice Usmiljenih bratov v Kandiji takrat še ni bilo, pač pa so se že javljali glasovi, da nameravajo bolnišnico tam zgraditi. In še eno zanimivost moramo iz te seje občinskega zastopstva in iz takratnega novomeškega življenja omeniti. Dvema prosilkama, ki sta se tisto leto omožili, je bila naklonjena Dilačeva ustanova. Mesto je torej pred 50 leti imelo posebno ustanovo, iz katere so revnim nevestam poklanjali dote.

ko so »Kraljem na Betajnovic« gostovali mario-borski igralci. Največja značilnost je uprizoritev v režiji g. Jožeta Koviča je dosledno realistično podajanje, kolikor je pri tej drami mogoče. Prednost tako usmerjenega igranja se je pokazala predvsem v nazornosti okolja, pa najsi gre za prizorišče samo ali za svet dramskega zgodbe, v kateri so bili vidno poudarjeni tako dogodki kakor osebe in njihova medsebojna razmerja. Idejna stran pa je prišla v tej interpretaciji do izraza bolj po logični doslednosti dejanja, kakor je bila vidna iz dramske atmosfere in stilnosti. Po krepkih posantah sta bili močni posebno prvo in drugo dejanje, medtem ko je tretje učinkovalo medleje.

Poleg režije zaslužijo pohvalo posamezni igralci, ki so ustvarili vrsto zanimivih in nazornih podob. Predvsem velja to za Kantorja g. Pavleta Koviča, ki je predstavljal ne le na zunaj markantno postavlo, ampak je bil tudi v svojih vsebinskih osnovah do kraja jase. Še podrobneje označevanje je sposoben g. Jože Kovič, čigar župnik je bil izdelan do potankosti ter je prav v svoji realistični enkratnosti vplival zgornjeje, kakor bi to zmogla še tako pretirana karikatura.

Najtežje se je prilagoditi igralskemu realizmu Maku, v katerem je pisateljeva ideja najmočnejše poudarjena; g. Vl. Skrbinek se mu je približal s čim bolj umirjeno in naravno igro. Nova je bila Francka g. Kraljeve; bila je človeško topla in igralsko zelo resnična Nina je čista vloga, s katero je gđ. Simčičeva prvič z uspehom nastopila v naši Drami; njena letošnja Nina je predvsem pokazala, koliko je ta stremelja igralka od tedaj pridobila in napredovala. Od ostalih vlog so bili dobro podani zlasti Bernot g. Nakreta, dalje Krnc g. Kosiča in sodnik g. Gorinska. Vidno mesto zavzemata v dramski zgodbi tudi Kantorjeva žena, ki jo je to pot igrala ga. Gorinskova, ter Lužarica g. Starčeve; učinkovit je bil zlasti njen nastop z otroki v tretjem dejanju.

Igra je tudi letos dosegla lep uspeh. Občinstvo je sprejelo Cankarjevo delo z razumevanjem in navdušenjem ter je igranje ponovno klicalo pred zastor. Zal pa moramo ugotoviti tudi, da se je del gledalcev pri tej predstavi pošteno osramotilo s tem, da je glasno pritrdile tisti reakciji in tistemu mračnemu navedenemu »ideal«, zoper katerega je Cankar v tej drami zavijtel svoj bič. Fr. Vodnik.

KULTURNI OBZORNIK

Ljubljanska drama: »Kralj na Betajnovic«

Kot prvo in edino delo Ivana Cankarja v letošnji sezoni je uprizorilo gledališče njegovo dramo »Kralj na Betajnovic«, ki smo jo zadnjikrat videli pred tremi leti. Prva predstava je bila v soboto, 20. junija.

Pričujoča Cankarjeva drama je tako zelo zasidrana v domačem okolju, da je kljub svoji večni etični ideji snovno docela razumljiva samo v okviru časa, v katerem je nastala. Kakor vsaka, je tudi Cankarjeva borba imela svoje časovno ozadje in s tem tudi svoj zgodovinski-prodorni smisel. S te strani vplivajo njegovi spisi danes naravnost že kot zgodovinski dokumenti, a idejna borba in bolečina Cankarjevega duha je po zaslugi njegove umetnosti postala splošna narodna in človeška vrednota. Jaz vidim v tem tudi vzrok za nerazumevanje njegovih sodobnikov, ki so v avtorju nujno morali videti nasprotnika, če se niso hoteli zgledovati nad lastnim temnim življenjskim idealom. Popolnoma jasno moremo razumeti Cankarja prav za prav šele mi, otroci njegovega duha.

Drama »Kralj na Betajnovic« je kljub realističnemu okviru zgrajena na idejnih in idealističnih osnovah. Med seboj se borita dva svetova, red in nered, luz in tema, vest in nagon. Maks in Kantor sta le utelešena principa dobrega in zlega, dasi eta čudovito življenjsko pojmovana in vzeta iz slovenske duhovne in socialne problematike tedanjih dni. Drama je podoba Cankarjeve borbe zoper svet njegove sodobnosti, nadobne borbe v imenu usodnega izbranstva in duhovnega poslanstva. Podoba Maksa nam daje prav tako ključ za razumevanje pisateljevega notranjega bistva kakor n. pr. lik Jermanov iz »Hlapcev«. Oba sta v medsebojni idejni in organski zvezi. To sta dve podobni hamletske tragike slovenskega človeka na začetku stoletja, ki je pomenila upor zoper obe nasprotni obliki našega javnega in duhovnega življenja, upor v imenu novega ideala čiste človečnosti in oznanilo tega no-

vega, neposrednega in resničnega človeka. Le tako moremo ob Kantorja razumeti tudi župnika. Nasprotni svetu oblasti, moči, pravne omahljivosti, posvetnosti in koristi pa je Cankar postavil Maksa in poudaril v njem bolečino novega človeka: vest, poštenje, službo duhovnemu idealu.

Zato so popolnoma zgrešeni tudi vsi poizkusi, najti etično opravičilo za Kantorja, ki je tako očitno le podoba zla, podlosti in greha. Pred nami ne stoji nadčlovek, še manj tragični heroj, ampak zločinec. Drama je goreča izpoved pisateljevega nazoranja, da je nadčlovek nemogoč, da ni — tretjega kraljevstva onstran dobrega in slabega. To je podarek Cankarjeve etične ideje v tem delu. Toda to borbo je Cankar prav zato, ker jo je bil iz sebe, iz bolečine svojega osebnega življenja, zvezal s podobo svojega časa, o čemer sem govoril že zgoraj. S tem pa mu je bilo mogoče ustvariti tudi fabulo, ki je daleč od vsake izkonstruiranosti in ki mu je bila potrebna za umetniško jasno podobo drame. Tako se je ognil pretiranemu in v drami tveganemu simbolizmu in tako je sedaj drama do stopna tudi preprostejšemu človeku, čeprav vrta v globlino, v dno etičnih problemov. Zdi se mi pa, da resnično okolje v drami ne služi samo temu smotru, da je pisatelj postavil spor dveh principov na ravnilno človeškega, ampak je s tem nedvomno hotel poudariti tudi občeločevsko smiselnost prikazane duhovnosti, in to še posebej v našem slovenskem svetu. Betajnova je vendar krajevni in duhovni simbol, prav tako kakor »dolina šentflorjanske«. Kakor idejno, je tudi snovno vsebinsko ozadje, sociološko okolje prikazane duhovne borbe izrazilo domače. Osrednji spor drame se sicer vrši le med Maksom in Kantorjem, ki sta predstavnika dveh idejnih tečajev. A ta spor je znal avtor spretno urediti v okvir zgodbe, kar mu je omogočilo tudi stilno združiti idealizem in realizem, tezo in psihologijo, tako da vse to daje delu bolj življenjski, bolj plastičen, a tudi dramskejši obraz. Že prej sem omenil, da ga pri tem niso vodili samo estetski oziri, marveč je Cankar s tem svojo dramo utemeljil tudi sociološko. V tej zvezi je važna vloga Kantorjeve žene in družine sploh, dalje Lužarice, a tudi vseh ostalih predstavnikov našega družabnega življenja, ki nastopajo v drami. Vse te osebe so podobne, negativne in pozitivne podobe našega ljudstva. Eni dopolnjujejo podobo in moralni svet

Kantorja, a zopet drugi (družina, Lužarjevi) podobno in etični ideal Maksa.

Pojmovanje Maksa v smislu pasivne človečnosti pa se mi zdi prav tako zgrešeno, kakor če bi videli v njem le vpravdo mladostno, vnanjo upornost. Kajti Maks — to je heroizem etične vdanosti, podoba človečnosti, ki služi edinole Resnici. A Kantorja je mogoče umeti zopet le kot njegovo nasprotje, čeprav nekje izjavlja: »Jaz moram po svoji poti dalje...« Da te besede niso izraz etične imperativne K. narave, marveč nasprotno izraz njegovih osebnih, »kantorskih« smotrov, je razvidno že iz besedne in miselne zveze. Kantor šele pred trenutkom pravi Maku: »Vi nosite sabo predragocene stvari (M. ve namreč za njegov umor), da bi vas pustil na cesto.« Pa tudi smisel drame bi onstran etičnega dualizma postal nesmisel. A še drug, notranji dokaz naj navedem za to svoje potovanje. Kako le bi bil Kantor, če v svojih mračnih delih zares sledi glasu vesti, notranje teman, in to ne samo za nas, ki razlikujemo naravno dobro in zlo, kar bi bilo naposled že razumljivo, marveč je ta razkol v njem samem. Potemtakem pa tudi on nosi v sebi slutnjo krščanskega etosa, kot n. pr. njegova žena, hčerka, Maks itd., onega etosa, na katerem je idejno zgrajeno vse delo. Kantor doživlja etični problem v sebi takele: ali naj se odpove kantorstvu in se vda Maku, kar bi ne pomenilo nič drugega kakor da bi sledil klicu vesti — zunanji poraz bi bil etična zmaga, prav kakor pomeni sedaj zunanja zmaga etični poraz. Toda Kantor je sam izpovedal, da noče vesti, marveč hoče vztrajati v službi svojemu temnemu življenjskemu idealu moči, koristi in osebnega sveta ter etopati »preko trupel«. Da pa vztraja na svoji mračni poti, je kriva resda družba, kakršna je, vendar pa je Cankar to dejstvo še drugače globoko utemeljil: on se sploh ne more več spokorit, on je vendar ubil Maksa, svojo vest — in za ta greh ni nobenega odpustanja več. Tako je Cankarjeva drama, postala naravnost triumf etične ideje, apoteoza vesti in eredočezne človečnosti, dasi ne prikriva njene tragike v našem tedanjem življenju. Ne satiro, ampak tragiko moramo videti na dnu pričujočega dela, tragedijo družbe, ki rodi in se klanja Kantorjem.

Uprizoritev sama je bila, če izrazimo nekatere spremembe v zasedbi, ponovitev iz leta 1939,

Drole novice

Koledar

Četrtek, 25. junija: Henrik Zdik, škof; Viljem, opat in ustanovitelj reda; Febronija, devica in mučenica; Prosper, škof; Galikan, mučenec.

Petek, 26. junija: Janez in Pavel, mučenca; Vigilij, škof; Perseveranda, devica; Salvij, škof in mučenec.

Novi grobovi

† V Ljubljani sta umrla: gospod Franc Smole, strojevodja državne železnice v pokoju. Pogreb bo v četrtek, 25. junija, ob 4 popoldne v Žal, kapele sv. Frančiška. — Gospod Ivan Kikelj, namestnik tvrdke Avg. Agnola.

Naj v miru počivata! Žalujemo naše iskreno sožalje!

Osebnosti

— Diplomiran je bil na filozofski fakulteti ljubljanske univerze g. Mirko Mahnič iz Bohinja. Čestitamo!

BERITE

napeto detektivsko zgodbo, polno tajnosti

Skrivnost dr. Fu-Mančuja

V soboto bo izšla prelepa knjiga
Jožeta Likoviča

Svetinje nad Barjem

Kupujte knjige »Slovenčeve knjižnice«!

— Dobrim dijakom v vednost in premislek.

Končali boste kmalu šolo za letošnje leto. Ali že imate namenjen korak v življenje? Vsak dijak, ki je skontal vsaj štiri razrede gimnazije in ki je sicer neoporečnega ponašanja ter čuti v sebi klic božji, bo z veseljem sprejel pri o. franciskanih v noviciatu. Za pripravo je čas vsaj do zadnjega julija. Leto noviciata se namreč začne meseca avgusta. Novinci prežive eno leto v idiličnem samostanu ob Krki v Novem mestu. Priglasite se lahko osebno ali pisмено pri franciskanskem provincialu v Ljubljani, Marijin trg 4.

— Državna dvorazredna trgovska šola v Ljubljani. Razdelitev izprijel bo v torek dne 30. junija t. l. ob 9 v običajnih učilnicah. — Priglasjevanje za šolsko leto 1942-43 bo počenši od 6. julija do 29. avgusta t. l. vsak delavnik od 9 do 10 popoldne. — Vsakdo mora priti osebno in v spremstvu staršev ter predložiti: a) s 4 lirami kolkovano prijavo za vpis, b) rojstni list, c) originalno izprijelo o nižjem tečajnem izpitu na gimnaziji ali o završnem izpitu na meščanski šoli. Sprejeti bodo tudi tisti (e) učenci (ke), ki so bili izključeni v šolskem letu 1941-42, bodisi da so obiskovali prvi ali drugi razred.

— Sindikat mesarjev in klobasičarjev Ljubljanske pokrajine, združenja trgovcev Ljubljanske pokrajine, vabi vse mesarske in klobasičarske mojstre iz Ljubljane in vseh krajev Ljubljanske pokrajine na prvo redno letno skupščino, ki bo v nedeljo, dne 28. junija t. l. ob 10 popoldne v salonu restavracije Struželj v Ljubljani, v Dalmatinovi ulici, s sledečim dnevnim redom: 1. Otvoritev skupščine; 2. Čitanje določil sindikata; 3. volitev predsednika sindikata; 4. volitev zastopstva sindikata; 5. slučajnosti. — Prosimo za točno in zanesljivo udeležbo!

— Vreme o kresu. Kresna noč je bila jasna, lepa in mirna. Janez Krstnik je pripravil čedno vreme. Zjutraj je sicer nad barjansko ravnino valovila tenka plast meglice, ki se je kmalu razpršila, ko je sonce izza Golovca posijalo na Barje. Drugače vlada jasno vreme. Jutra so sedaj precej hladna. V ponedeljek sta bila dan in noč enako dolga. Sedaj ob kresu pa se že dan nagiblje in v juliju bo že za nekaj minut krajši. V torek je bila najvišja dnevna temperatura +23,4° C, v sredo najnižja jutranja temperatura +8,1° C. Barometer je od torka na sredo nekoliko padel. V sredo dopoldne je bilo stanje 764,4 mm.

— Najcenejši kuharski tečaj za sodobno kuhinjo nudi gospodinja kuharska knjiga Marije Remčeve »Domača kuhinja«, ki je napisana prav za današnji čas. Dobite jo v vsaki knjigarni za 16 lir.

— Mladí pokvarjenci. Pretekli teden je zasedal veliki senat pod predsedstvom s. o. s. g. Ivana Kralja. Razprave pred velikim senatom so bile v dobi enega leta zelo redke. Veliki senat je sedaj sodil neke lahkomišne fante z dežele, ki so bili obtoženi hudega zločina razbojništva. Veliki senat namreč sodi le najhujše zločine, in sicer umore, roparske umore in razne razbojniške zločine. Štirje, še nedoletni dečki — zato je bila razprava tajna — so neko nedeljo doma napadli nekoliko duševno omejenega fanta, ki se je z njimi družil. V nedeljo popoldne so popivali. Vračajo se domov pa je fantje zasnovali med njimi tega fanta podrl na tla, nato so še ostali trije skočili nanj in mu s silo vzeli dozo, v kateri je imel tisočlirski bankovec, in denarnico z 900 lirami. Denar so si potem razdelili. Največji plen je pobral najstarejši fant, ki je tudi zasnoval ta napad. Pred sodniki so se fantje skušali izgovarjati in razbremenjevati, trdeč, da je fantu denar padel iz žepa in so ga v šali pobrali. Senat je zaslišal več prič in ni verjel zagovorom obtožencev. Zaradi roparskega napada so bili primerno njih letom in ker še niso bili kaznovani, obsojeni: prvi, organizator napada, na eno leto robije, ostali trije pa od 5 do 8 mesecev strogega zaporja. Vsi so sodbu sprejeli. Ker so sedaj v poletju največja kmečka dela, je senat trem obtožencem dovolil odlog kazni do septembra meseca.

— Kupčije z zemljišči in hišami. Na nepremičninskem trgu je nastal nekaj zastoj. Napredaj je veliko nepremičnin v Ljubljani in bližnji okolici, veliko je ponudb, toda povpraševanje je razmeroma majhno. Ni toliko interesentov, kakor jih je bilo poprej v bližnji preteklosti. V juniju je do 20. zemljiška knjiga zaznamovala 25 kupnih pogodb za kupno vrednost 391.930 lir. Zaradi raznih provizij pri kupčijah s hišami in zemljišči nastanejo med posredovalci difference in spori. Primerjajo se prde tudi slučaj, da kak nesoliden posredovalec pride zaradi zemljiških spekulacij v navzkrižje s kazenskim paragrafom. Take zadeve potem obravnava kazenski oddelek na okrožnem sodišču. Sedaj se plete zanimiva kazenska afera zaradi prodaje neke nepremičnine.

— Verizniške in navijaške zadeve. Po splošnih reporterskih zapisih je bilo na okrožnem sodišču v Ljubljani letos do 23. junija že 96 kazenskih razprav pred sodnikom-pododredcem o prestopkih zaradi navijanja cen in verizanja z življenjskimi potrebščinami. Bil je v tem času 81 oseb obsojenih, in sicer med temi ena na tri mesece

strogega zaporja, druge pa na skupno 283 dni navadnega zaporja in vsi na skupno 7550 lir denarne kazni. Drugi obtoženci so bili oproščeni. Le nekaj oseb je bilo pogojno obsojenih za dobo 1 ali 2 let, ostali vsi nepogojno.

— Ogenj v Vevčah. Včeraj, okoli 9 zjutraj so bili mestni poklicni gasilci poklicani na pomoč v vevški papirnici. Na strehi tovarniškega poslopja se je namreč pojavil ogenj. Poklicni gasilci so odhiteli na kraj požara z Magirusovo lesto ter z avtomobilom Greif. Vendar jim ni bilo treba iti niti do kraja ognja, ker so tega pogasili že tovarniški delavci sami ter so mestne gasilce ustavili sredi ceste, tako, da so se gasilci takoj vrnili. Škoda v Vevčah ni velika.

Mesar na skrivaj zaklal kravo

Agenti urada za kontrolo cen Vis. komisariata že dolgo časa zasledujejo skrivno trgovino a mesom in skoraj vsak dan zasadijo in nelagajno kazni brezvestnim ljudem, ki s svojim skritim umazanijem prodajanjem mesa ogrožajo druge poštene odjemalce mesa. Pred dnevi so zasadi pri delu mesarja Ivana Lipaha, stanujočega v Zgornjem Kašlju št. 75, ki je na skrivaj zaklal kravo. Ze je bil aigured, da bo meso razprodal na skrivaj in za visoko ceno, pa so ga zalotili agenti urada za kontrolo cen pri delu in mu zaplenili 158 kg mesa ter ga naznanili oblastem.

Ljubljana

1 Katehetski sestanek. V petek, 26. junija ob 6 zvečer bo v stolnem župnišču sestanek katehetov, h kateremu so povabljeni tudi zastopniki ljubljanskih far. — Razgovor o mladinskih mašah. — Odbor. Brez posebnega obvestila.

1 Stolna kongregacija za gospe vabi svoje članice, da se udeležijo skupne sv. maše na Rakovniku v četrtek, dne 25. t. m. ob 8 zjutraj. — V petek bo pa sv. maša za pokojnega g. Peršuha v stolnici ob 8 zjutraj. — Pridite v čim večjem številu. Odbor.

1 Sklepne produkcije Glasbene akademije. Četrtri javni nastop učencev Glasbene akademije in srednje glasbene šole bo v petek, 26. junija ob 18.15 v veliki filharmonični dvorani. Na sporedu so skladbe Novaka, Händla, Beethovna, Wieniawskega in dr. Sporedi so napredaj v Matični knjigarni.

1 Dekliški pevski zbor pri franciskanih. Za mladinsko službo božjo, ki se vsi vsako nedeljo ob 10 v franciskanski cerkvi bi radi ustanovili poseben dekliški mladinski pevski zbor. V poštev pridejo izključno deklinje srednjih šol. Naš kor je velik in jih lahko sprejmemo veliko število. Imamo pevovodjo strokovnjaka. Dekleta, ki imajo veselje in zmožnost za petje, naj se priglasijo v dvorani pri sv. Antonu na franciskanski porti v četrtek ob 11 dopoldne ali pa ob 5 popoldne, da se vse potrebno dogovorimo.

1 Poprava hišnih fasad. Prvo društvo hišnih posestnikov v Ljubljani vabi hišne posestnike ljubljanske, da v njih lastnem interesu ugodijo pozivu Mestnega poglavarstva, kakor se zahteva in preplekajo dele hišnih pročelij, ki kvarijo utis. Društvo je tozadevno pisalo, a člani tega niso upoštevali. Posestniki naj se obrnejo za pojasnila na društveno pisarno.

1 Pustošenje golovških gozdov. Pred dnevi so listi objavili daljši članek mestnega tiskovnega urada o pustošenju nasadov in gozdov na Rožniku, v Tivoliju in tudi na Golovcu. Zasebni lastniki gozdov, ki imajo svoje gozdne parcele na Golovcu, se močno pritožujejo nad brezvestnimi ljudmi, ki kar trumoma pustošijo njihove gozdove in brez miselno sekajo vse mlado drevice, tako mlade borovce, mlade cere in kostanje. In da bi ti ljudje vsaj znali sekati drevice! Sekajo in podirajo ga tako, da puste na mestu še do pol in celo do 1 m visoke strome. Nekateri lastniki so se odločili, da bodo uvedli posebno kontrolo in bodo ljudem zaplenili vse zaloge drv, ki so si jih nabavili v njihovih gozdovih. Ze sedaj v golovških gozdovih napravljena škoda je neizmerna in neprecenljiva.

1 Več obzirnosti in usmiljenja do živali! Prejeli smo: Vesel sem bil, ko je »Slovenec« obzidal pustošenje javnih nasadov. Ravno v Ljubljani se ljudje premalo zavedajo svoje odgovornosti, pa najdes povsod sledove vandalizma. To mora prenehati! Prenehati mora tudi mučenje živali! So sadisti, ki obrabjo vsakega psa, z veseljem kamajno mačke, na trgu načuvajo psa na ubogo muce, pa je polno gledalcev; tičke preganjajo s fračo, saj vidiš pogosto tička s pobešeno perutnico, ali skrajšano nožico; pri trimostju skaklja bel goboček, obe nožici ima zvezani z vrvičo, drug treplja po ulici brez krepeljcev. Krutež mu jih je posipal! Po Ljubljani brodiijo dečki in ranijo ribe s kamni. Gospodinja prenašajo kure, drže jih za noge, glave pa binglajo kar do tal. Posebni reveži so konjički, ki služijo revnim gospodarjem kruh s prevažanjem; same kosti so jih, težko vozijo, na vozu pa sedi kopica moskih. Tudi okoličani imajo včasih tako konjsko vprego, da se človek boji za žival. Surovež do živali je tudi surov do ljudi. Naj bi to iz našega ljudstva izginilo! Na to naj delujejo starši in vzgojitelji, javnost pa naj pazljivo sodeluje.

1 Predavanje o Brunn Brehmu. Pod okriljem Nemške akademije in lektorata v Ljubljani je predaval v torek lektor dr. Drüner o Ljubljaničanu Brunu Brehmu in njegovem delu ob priliki njegove petdesetletnice. 23. julija 1892 se je namreč rodil v Ljubljani kot sin avstrijskega častnika Bruno Brehm, pisatelj, ki se je pisateljevanju posvetil iz nujne razmer šele po svetovni vojni. Kot častnik je po razpadu Avstrije začel s pisateljevanjem. Napisal je več zbir in proze, glavno njegovo delo pa je trilogija »Apis - d'Estec, o propadu Avstrije. Predavatelj je orisal Brehmovo pojmovanje Srbije ter rast nacionalne zavesti v organizaciji črne roke, ki ji je predsedoval Apis-Dimitrijevič, kar je peljalo v sarajevski umor. V naslednjih nadaljevanjih opisuje razvoj vojne do poloma Avstrije. Tako je predavatelj pokazal Brehma kot tipičnega avstrijskega pisatelja — kakor v prejšnjem predavanju dr. Hille Gagera — ter to priliko porabil za to, da je s svojo globoko mislijo, zgodovinsko in filozofsko podkrepjeno, pokazal zgodovinsko nalogo politične Avstrije, ki spada že v preteklost, ter njeno nesmrtno poslanstvo, ki je — harmonija raznolikosti. Med vzhodnim diktatorstvom — enoglasna oktava — in zapadnim demokratičnim anarhizmom — neuglašena samovolja! — poneni duh avstrijskega — a kord, harmonijo zemlje in narodov. To misel je izrekel tudi Brehm v svojem zadnjem delu »Nežno nasilje«. Tako se je predavanje ob priliki petdesetletnice tega nemškega pisatelja, rodem iz Ljubljane, spremenilo v predavanje o smrti in nesmrtnosti Avstrije ter mesijanizmu nemštva, kakor ga pojmuje preda-

vatelj. Obenem je bilo to predavanje zadnje v tej sezoni.

1 Nove vile v okraju sv. Jožeta. Pred meseci smo poročali, da se bo okolica cerkve sv. Jožeta letos znatno olepšala in dogradila. V resnici so lani dogradili novo enonadstropno vilo na oglu ulice Stare pravde in Zarnikove ulice, v katero so se stanovalci že vselili. Letos spomladi so v neposredni bližini dogradili novo vilo enake velikosti, kjer so tudi obrtniška dela že vsa dokončana ter so se stanovalci prav tako vselili. Tretja vila v isti vrsti ob Zarnikovi ulici je bila lani v surovem stanju tudi dograjena, sedaj se vsrjšo še zadnja obrtniška in zidarska dela ter se bodo mogli stanovalci v kratkem vseliti. S tem je Zarnikova ulica skoraj dograjena ter so vse parcele zazidane. Ta ulica ima same vile z vrvtovi, v dolnjem koncu pa je prav tako lep vrt o. Družbe Jezusove, torej je Zarnikova ulica resnična ulica vil in vrtov, ves zazidan sistem v tej ulici pa je strogo ločen v nasprotju z drugimi ulicami v sredini mesta, ker vlada strnjn sistem. V bližini, na ogalu Zrinjskega ulice in Stralske ulice pa so že lani v surovem stanju zgradili veliko trinadstropno stanovanjsko poslopje, na katerem sedaj razni obrtniki opravljajo zadnja dela ter bo ta hiša do jeseni najbrž tudi že izročena svojemu namenu.

1 Iznajdljivost kopalcev. Kopalci letos izrabijo pač vsako priliko, da se čim bolj naužijejo sonca, zraka in vode, z razliko z drugimi leti pa letos iščejo bolj točke, ki so blizu mestnega središča. Zato jih je dovolj na Ljubljani, drznejši igralci so se utaborili na bregovih Gruberjevega prekopa. Okrog Karlovskega mostu je namreč del obreznega zidu precej položen in kopalci morejo iz vode z lahkoto na razgreti beton, kjer se morejo prav prijetno sončiti. Voda v Gruberjevem prekopu je sedaj zelo čista in osvežujoča, višje nad Karlovim mostom pa je urejena med zelenjem tudi lepa promenadna steza s klopici, torej kot nalašč. Manjkalo pa je kopalcem skakalne deske. Zato so si jo naredili kar sami. Močno desko so namreč obtežili z velikimi skalami in sedaj pod karlovim mostom skačejo v vodo. Vidi se kopalcem, da so med njimi prav izurjeni športniki, zakaj nekateri skoki so lepi in jih z mosta marsikdo rad občuduje, čeprav deska seveda ne odgovarja športnim predpisom, toda za silo že ustrezajo svojim prijateljem.

1 Nesreče. Na Cesti 29 oktobra si je pri padcu zlomila nogo 86letna občinska reva Ema Parma. — V delavnici »Naše sloge« v Knafljevi (prej Farmovi) ulici, je stroj zagrebl 26letnega pasarskega pomočnika Janeza Mrkuna ter ga poškodoval na desni roki. — Na Dolenjski cesti so reševalci prevzeli kmetico Minko Avsečevu, ki jo je v domači vasi na Dolenjskem med delom povozil voz. — Vse ponesrečence je prejeljal v bolnišnico reševalni avtomobil.

Naznanila

GLEDALIŠČE. Drama: Četrtek, 25. junija ob 17.30: »Vidva Rošlinska«. Red B. — Petek, 26. junija ob 17.30: »Boter Andraž«. Izven. Zelo znižane cene od 19 lir navzdol. — Sobota, 27. junija ob 17: »Romeo in Julija«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol. — Nedelja, 28. junija ob 17.30: »Sola za žene«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol. — Ponedeljek, 29. junija ob 17.30: »Konto X«. Izven. Znižane cene od 12 lir navzdol.

Opera: Četrtek, 25. junija ob 16.30: »Faust«. Red Četrtek, 26. junija: Zaprti. — Sobota, 27. junija ob 16.30: »Evgenij Onegin«. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol. — Nedelja, 28. junija ob 15: »Boccaccio. Opera. Izven. Znižane cene od 18 lir navzdol. — Ponedeljek, 29. junija ob 15: »Madame Butterfly«. Izven. Cene od 20 lir navzdol.

RADIO. Četrtek, 25. junija, 7.30 Poročila v slovenščini — 7.45 Lahka glasba. V odmoru (8.00): Napoved časa — 8.15 Poročila v italijanski — 12.15 Koncert altistke Bojane Stritarjeve — 12.40 Orkester vodi dirigent Anđelo de Angelis — 13. Napoved časa v slovenščini — 13.15 Poročila v ravnoglasni — 13.45 Pesmi in napet — 20. Napoved časa. Poročila v italijanski — 20.30 Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini — 20.50 Vojaške pesmi — 20.45 Koncert radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Silanec, sodeluje sopranistka Pavla Lovštova, — Opera glasba — 21.15 Koncert Ljubljanskega komorne tria: (A. Dermal — violina, C. Sedlbauer — čelo, M. Lipovšek — klavir — 22. Orkester pesmi, vodi dirigent Angelini — 22.45 Poročila v italijanski.

LEKARNE. Nočne službo imajo lekarne: Piccoli, Tyrševa cesta 6, mr. Hočevar, Celovška cesta 47.

POIZVEDOVANJE. Ura se je našla. Dobi se: Trešče, Tržaška cesta 26-L.

Iz Novega mesta

Ponedeljkov tržni dan. Novomeški ponedeljski tržni dan, ki sicer ni bil kaj živahen, je kupcem in prodajalcem prašičkov prinesel to presenečenje, da so cene prašičkov občutno padle. Tako so n. pr. 8 tednov stare prašičke prodajali po 350 do 450 lir, kar je vsekakor poceni, če pomislimo, da so jih pred časom prodajali celo po 700 lir. Blaga je bilo na trgu še kar za silo, saj so na sejmšči pripeljali kakih 20 vozov, nato vrvenja s tem živim blagom. Kupcev pa je bilo bolj malo in zato tudi na sejmšči ni bilo običajnega vrvenja in živahnega kupčevanja. Zelenjadni trg je bil tokrat bolj zmerno založen. Nekaj zelenjave, zlasti solate je bilo videti, mnogo pa borovnic in jagod, češenj pa malo ali nič, čeprav bi prodaja češenj sedaj morala biti že na visku.

Skrivnost dr. Fu-Mančuja je naslov silno napetega kriminalnega romana, ki je izšel kot 18. zvezek Slovenčeve knjižnice. Knjige ima napredaj Slovenčeva podružnica v Novem mestu, ki posluje v prostorih knjigarne Krajec. Cena 5 lir.

Vreme se kisló drží. Dež smo pred nekaj dnevi po dolgem in težkem čakanju vendarle utakali. Bil nem je kar po volji, vreme zadnjih dni, ki se drži kisló, pa nam nič kaj ne ugaja in ni prida za nobeno reč. Kar oblačno se drži, dežja ali sonca pa noče biti, čeprav bi oboje koristilo. Za oranje je namreč še bilo premalo dežja, za vse drugo pa dovolj in bi zato tudi sončno vreme bilo zaželeno. Vreme se kar noče sprevreči ne na dež, ne na sonce, ki bi ju kmet oba z veseljem pozdravil.

Iz Gorizije

Dve novi maši. V razgibanem prometnem središču naših tolminskih hribov pri St. Luciji d'Isonzo smo imeli letos kar dve novi sv. maši, prvo 31. maja, drugo 14. junija. Za vse dobro vneti in lepoto ljubečih Mostarj, ki so v zadnjih letih veliko žrtvovali, da so prenovili notranjost svoje župne cerkve in jo dali po Tonetu Kralju preslikati, da predstavlja najjačji odraz sodobne cerkvene umetnosti v naši deželi, so se z vso nesebično vneto zgornji tudi okrog svojih mladih sovaščanov — novomašnikov in je v slavo njihovih prvih svetih maš zaživela vsa fara. Vsi, mladi in mladenke, pevci in pevke, gosposdarji in gosposdarje, so v plemeniti tekmi priskočili in dali obema slavnostnima dnevom zanos, ki je zadivil vse neštete množice, ki so v teh dneh iz vseh sosednih dolin in pobočij privrele sem. Se v naših vnukih se bo ohranil pobožen in lep spomin na obe izredni cerkveni svečanosti — Predaleč bi nas dovedlo, če bi se spuščali v podoben opis obeh slavnj. Naj navedemo samo nekaj osebnih podrobnosti. V nedeljo, 31. maja je pel svojo prvo sv. daritev g. Ludvik Sluga. Ko je v pestrem

svatovskem sprevodu korakal iz župnišča proti župni cerkvi, ga je najprej pozdravila mala deklacija s pristrano deklamacijo. Potem se mu je poklonila skupina belo oblečenih deklet. V cerkvi mu je govoril stolni vikar prof. dr. Močnik. Pri sv. daritvi je novomašniku asistiral tolminski dekan mgr. I. Vodopivec. — V nedeljo 14. junija je praznoval najlepši dan svojega življenja novomašnik g. Lucijan Krajnik, po domače Maharajev. Tudi ob njegovem svečanostnem vходу v cerkev se je trlo ljudi, domačih in sosedov, ki so hoteli biti deležni novomašniškega blagoslova in se združiti z božjim mazilcem v njegovi tihi sreči. Slavnostno pridigo je imel misionar Gregor. Pri slovesnostih obeh novih maš je pel domači cerkveni pevski zbor, ki slovi zaradi svoje mojstrske tehnike in izbrusnosti glasov po vsej deželi.

Nesrečen padee. V Oblocah je šel 47letni kmet Josip Kenda v gozd nad vasio po drva in steljo. Da bi delo prej opravil, si je izbral za pot strmo krajčnico. Po nesreči mu je spodrsnilo in je z vso silo telebnil v neko kotanjo. Pri tem si je močno ranil hrbtnico in se ni mogel skoro več gani. Našel ga je sosed, ki mu je nudil prvo pomoč. Potem so spletli zasilno nosilnico in ga spravili na železniško postajo v dolino, odkoder so ga pripeljali v mestno bolnišnico.

S Spodnjega Stajerskega

Nesreča. V neki celjski tovarni je delavka Hilda Zveglar po nesreči vtaknila roko v stroj, ki ji je odtrgal tri prste. — Delavec Alojzij Kumer je padel v jemo in si zlomil nogo. — Delavec Ferdinand Berglez pa je padel z voza in se hudo poškodoval po glavi. Na celjski pošti se je Emilija Jurčič dotaknila električnega toka in obležala nezavestna. Zrele češnje so zvalile Alojzijo Krajnc v Novi cerkvi na drevo, s katerega pa je padla na glavo na tla in obležala nezavestna. V Rimskih Toplicah se je Avgust Perše s svojim kolesom zaletel v avtomobil ter si pretresel možgane in dobil nevarne poškodbe po vsem životu. Dveletni Maks Bratič iz Slovenske Bistrice je padel in si zlomil nogo. Vsi ponesrečenci se zdravijo v bolnišnici.

Doživljaji v Severni Afriki. Narednik Böckl, ki se je delj časa bojeval v Severni Afriki, bo na povabilo Stajerske domovinske zveze o svojih doživljajih predaval v Mariboru, Celju in Trbovljah. Predavanje bodo pozivljale skioptične slike.

Smrtne kosa. V mariborski bolnišnici je umrla 46letna zasebnica Frančiška Kumer iz Konjic in delavec Martin Duh iz Zrkovcev pri Mariboru. V Mariboru so umrli: zasebnica Jera Vidovič, stara 74 let, zasebnik Kamil Tomasi, star 77 let, in kleparski pomočnik Franc Pertot, star 55 let. V Račah je umrla vdova Terezija Bitenc.

Smrt v vlaku. 55letni kleparski pomočnik Franc Pertot iz Maribora se je preteklo nedeljo zvečer vračal domov z vlakom. Med vožnjo mu je postalo slabo. Ko je vlak privozil v Maribor, je bil Pertot že nezavesten. Ko je prihitel reševalni avtomobil, da bi ga prepeljal v bolnišnico, je Pertot že izdihnil.

Iz Hrvatske

Priznanje voditelju nemške narodne skupine. Polavnik je imenoval voditelja nemške narodnostne skupine dr. Altgayerja za višjega častnika v ustaški milici.

Za napeljavo vodovoda v novo palačo veteranske fakultete v Zagrebu so oblasti odobrile kredit nad 711.000 kun.

Nova pooblastila korporacijskemu ministru. S Poglavitnikovo odredbo je dobil hrvatski korporacijski minister pooblastilo, da lahko poslalja v vseh važnih gospodarskih in ostalih socialnih podjetjih in društvi državne komisarije, če zahtevajo to splošni narodni in državni interesi.

Hrvatski kulturni teden na bratslavski radiooddajni postaji. V vrsti kulturnih prireditev za poglobitev kulturnih stikov med slovaško in Hrvatsko, bo priredila bratslavška radiooddajna postaja od 28. junija do 5. julija hrvatski kulturni teden, ki ga bo začel a svojim predavanjem predsednik Slovaško-hrvatskega društva notranji minister Mah. Na sporedu so še druga predavanja, tako predavanja hrvatskega zunanjega ministra dr. Lorkoviča o ustaškem pokretu, dr. Mile Starčevića o »pomenu dr. Ante Starčevića, dr. Josipa Horvata o hrvatskih mestih, Franjo Dujmovića, predsednika Hrvatsko-slovaškega društva v Zagrebu o sodelovanju Slovakov in Hrvatov ter predavanje slovaškega časnika Kojarja. Med predavanji bodo razne glasbene in pevске prireditve hrvatskih umetnikov. — Hrvatska dramatika bo pa pri oddaji zaslopana z dvema komadoma Milana Begovića in Ahmeda Muratovića.

Povabilo hrvatski filharmoniji. Bolgarski poslanik v Zagrebu Jordan Mečkarov je v imenu bolgarske vlade povabil na gostovanje v Sofijo zagrebško filharmonijo.

Zagrebski mitropolit hrvatske pravoslavne cerkve se je te dni mudil v Hrvatski Mitrovici ter je posvetil pravoslavno cerkev tamonjše pravoslavne cerkvene občine.

Iz Srbije

Gostovanje gledališča Združenja srbskih gledaliških igralcev po srbskih mestih. Skupina članov Združenja srbskih gledaliških igralcev je ustanovila svoje gledališče, ki nastopa v Belgradu. V zadnjem času je to gledališče pričelo prirejati gledališke predstave po posameznih srbskih mestih ter je doseglo z njimi povsed velik uspeh. Gledališče nastopa v srbski provinci predvsem s komadi: Pečalbarji, Ivkova slava, Kostana, Zona Zamfirova, Matura, Hasan aginica, Dr. in Kaplar Miloje. V nekaterih mestih je nastopil tudi prvak belgrajske drame Jova Gec.

Alkohol za potrebe srbskih zdravnikov. Srbska zdravniška zbornica je obvestila svoje člane, da je pri merodajnih oblasteh uspeła, da bodo od sedaj dalje srbski zdravniki redno dobivali za svoje potrebe mesečno po 1 liter alkohola in gorilnega spirita.

Razstava evropskih karikaturistov v Belgradu. Skupina belgrajskih časnika, ki izdaja sedaj namesto prejšnjega »Ošišanje ježa« satirije in humoristični list »Bodljikavo prase« pripravlja razstavo vseh uglednejših evropskih karikaturistov. Umetniški paviljon v Belgradu, v katerem je bila stalna razstava vseh boljših srbskih slikarjev, si je v Knez Mihajlovi ulici najel nove, večje prostore, v katerih bo obitvstno na razpolago še več umetniških del.

Uporaba dvigal zopet dovoljena. V vrsti ukrepov, ki jih je belgrajska občina izdala v zimskih mesecih radi varčevanja z električnim tokom, je bilo tudi prepovedano uporabljanje dvigal v vseh privatnih hišah. Ker je sedaj mestna elektrarna založena z zadostnimi količinami premoga, je belgrajski župan zopet dovolil uporabo dvigal v privatnih poslopih.

V Prizrenu je umrl bivši dolgoletni narodni poslanec in delavec v raznih gospodarskih organizacijah in denarnih zavodih Ljuba Patrnogič.

Gostovanje hamburskega gledališča v Belgradu. V belgrajskem narodnem gledališču je te dni gostovalo mestno gledališče iz Hamburga ter je nastopilo z Lessingovim komadom: »Minna von Barnhelm«.

Nekaj za mlada srca

Studenec

Na Samotiji, ki se je tako imenovala, ker je bil kraj visoko na planini ob stezi, katere ni vodila nikamor več naprej, tako da so se morali ondaj nazaj obrniti popotniki in berači, na tej Samotiji sta bivala dva siromaka, Luka in Luca. Ker sta bila tako revna, sta imela navadno za kosilo samo prežgenko, in zelišča, ki so rastle po visokih smrekah, so bila njuna solata. Pa bi bila oba vendarle zadovoljna, če bi bila le imela pri svoji koči kak studenec. Brez vodnjaka je pa težko gospodariti in gospodinjiti. Ker ni bilo na obronku hriba, nad katerim se je razprostirala njuna majhna njiva in nekaj travnikov, prav nobenega studenca, je bila ondaj zemlja brez sleherne soka, in bilke na njej so bile kratke in uvele in klasje je bilo gluho. Na vrtu je bilo polno usehlih hruskovih dreves. Pa vendar Luka ni nobene hruske posekal, ampak je zvesto čakal iz pomladi v pomlad, da bi zakasnele veje ozelenele, se razcevele in obrodile.

Če sta se Luka in Luca pri svojem trdem delu uležala, ali če sta hotela kuhati in napojiti svojo kravico, sta morala iti nizdol v globoko dolino in si ondaj natočiti vode in jo v sodčkih s težavo prinesli po hribu navzgor. V dolini je namreč sredi travnika prihajal studenec na dan. Iz tega je pritekala v obilni meri mrzla, čista voda izpod skale in je namakala vso zemljo naokoli in zaradi nje so bile tudi trate po dolini tako sveže in zelene in izdatne. In Luka in Luca sta veseli plaho pokleknila na rob studenca. Tako prisrčno je šumljal, kakor bi kako ljubo bitje prepevalo spodaj v globinah zemlje. In sta nekaj časa prisluškovala, kot zamaknjena sta napolnila svoje sodce in sta nato veselo zaklicala studenčku: »Lepo zahvaljen, ti ljubi virček!«

A studenec je bil last bogatega kmeta Barnaba. Ta se je gnil za denarjem kot vrag za ubogo dušo in je za denar tako osleparil vse ljudi krog sebe, da niso več vedeli, kje se jih glava drži. In čeprav mu ni to prizadejalo niti najmanjše škodo, če sta si Luka in Luca vzela vode iz bogate zaloge njegovega studenca, pa jima njegovo nevoščljivo srce ni privoščilo niti ene merice. Zatorej jima je nekdo zastavil pot in ju je surovo nahrulil:

»Zdaj je pa zadosti tega! Jaz vama prepovedujem vodo! Vidva zajemata in zajemata iz studenca in ne vesta, da se tudi najboljši globok studenec nekoč izprazni, če človek venomer črpa iz njega!«

Onadva sta se tega jako ustrašila in sta začela moledovati:

»Imejte potrpljenje z nama, ljubi sosed! Saj bova morala od vsega hudega konec vzeti, če nama boš prepovedal to vodo!«

Kmet je pa pokazal na vodo, ki je imela Luca na vrvi obešenega krog vratu. Lep je bil in iz čistega srebra in na njem je bila podoba Marije.

»Dajta mi tolar,« je zahteval kmet, »jaz pa vama prepustim studenec!«

»O, nikar,« je dejala Luca, »tolarja ne smeja dati! Dobila sem ga pri krstu. Moj rajni oče so mi ga zapustili in pa, to ni, da bi človek komu dala!«

Toda kmet je vztrajal pri svoji zahtevi, rekoč:

»Za tako slepo ceno prav nikjer na svetu ne dobita studenca. Torej sem s tolarjem! Denar na rok — kupčija cvetel!«

Luka je zmajal z glavo:

»Ta tolar ni več denar, to je spomin!«

»Kaj? Ali se naj z vama, s tako sodrgo, še pričkam?« je srdito zavpil kmet. »Brž dajta tolar sem! Če pa ne — pa tudi pravi!«

Tedaj si je mislila Luca, da onadva in njuna ljuba živinca ne bi mogli več živeti, pa je snela svetli tolar z vrvice in ga dala bogatemu Barnabu. Ta ga je pogledal kot svojo edino tolažbo, obračal in vrtel ga je med prsti in ga potuljeno vtaknil v mošnjček.

Nato je Luka rekel Luci:

»Zdaj je studenec najin. Zatorej le veselo pijta iz njega in nikomur ne bova zabranila vode, kogarkoli bo Bog zjelnega poslal semkaj. In že je hotel zajeti vodo. A kmet se je hinavsko počohal po tilniku in je zavpil:

»Hej, sosedek, tako pa že nisem mislil! Studenec je že vajin, to je res, toda zemlja in tla krog njega sta slej ko prej moja, in nočem, da bi kdaj stopila na to zemljo!«

Nato je Luka prestrašen povzel:

»Barnaba, daj tolar nazaj! Opeharil si naju zanj!«

A kmet je imel kamen namesto srca v prsih in se je zasmejal:

»Ohol Kupčija je bila v redu sklenjena! In tolar je in ostane moj na večne čase!«

Tedaj je zastokala Luca:

»O, ti ubogi oderuhi! Nebo in zemljo bi rad opeharil!«

»Molčita in ajdi brž z mojega sveta!« je zagrozil Barnaba in je zažvižgal svojim psom.

In tako sta ta dva spet stopala navkreber na svoj usehli hribček. Trudno sta se opirala na palico in skoraj srce jima je počilo zaradi nesramne sleparije. Luka se je žalostno nasmehnil in je zavzdihnil:

»Prevzetnosti revnih ljudi je pa res kmalu konec!«

Luca pa je dostavila:

»Nama dvema pač ne zasije nobena zvezdica. Ko sta prišla spet na svoj vrtiček z usehlimi drevesi, je Luka zasadil palico v zemljo, rekoč:

»Če je na svetu kaj pravice, bi moral zdaj tukaj zažuboreti studenček!«

O, čudo božje! Pod konico palice so se odprla tla! Tako čudno je zaklokotalo in nato je šinil bel curek na dan in njemu je z močnim šumenjem sledila najbolj hladna skalnata voda, kar jih sploh more biti na svetu. Luca se je čudila s svojimi okroglimi očmi in je od veselja kriknila. Luka pa je tekkel brž po lopetu in je studencu pripravil večjo odprtino, ki jo je obložil z lesketajočimi se kamenčki in je sezidal ličen zidek krog in krog. Odtlej se je ondaj v najlepšem studencu zrcalilo nebo in obraza Luke in Luce. Lepa božja vodica jima je curljala po njihah in tratah in obronek hriba je ozelenel in se odel z visoko travo in se skril pod težkim žitom, in stara, mrtva drevesa na vrtu so se zbudila in dobila listje, in jeseni so visele hruske med vejicem kakor majhni, zlati zvoncek.

Od tiste ure dalje pa je usahlil studenec v dolini. Sleparskemu Barnabu so se posušili travniki, ki jih niso nič več namakale studenčeve vode. Barnaba se je preklinjevalje izselil iz dežele, in nihče ne ve, kaj se je poslej zgodilo z njim.

Človek ali osel — kateri živi dlje?

Velikost kake živali ni prav nič v zvezi z njeno starostjo. Ptice roparice dosežejo 100 let starosti, jelen pa največ 20 let.

Živali iz naših krajev ne živijo posebno dolgo. Srne in jeleni živijo najdlje po 15 do 20 let, volk 40 let, zajec 10—12 let, kunec 8 let.

Primerjajmo s temi leti življenje človeka! Povprečno mu prisodimo 70 let. Slon pa doseže 150 let starosti, orang-utan 60 let, konj 30 do 40, osel od 90 do 100 let, medved 40—50, goveja živina 25 do 30, če je prej ne zakoljemo. Koza, ovca, pes in mačka pa živijo le 8 do 15 let.

Domača gos postane tudi 80 let stara, vendar potem seveda ni več užitna. Kukavica se lahko ponaša s 40 leti, štorčica s 30, golob s 53, petelin z 20 leti, a kanarček ima lahko tudi 24 let, kos 18 in nebodigatreba vrabec 14 let.

Celo žuželke se lahko jako postarajo. Rečna školjka doseže 150 let, čebela matica 5 let, kačji pastir le 4 mesece, naša muha pa največ 75 dni — če prej ne cepne v močnik ali se ne prilepi na trak z vabo. Majski hrošč živi samo 4 tedne in tako zvana muha-enodnevnica največ 3 dni, medtem ko se neke vrste molj v 35 minutah porodi, živi, poroči in pogine.

Plazilci doživijo visoko starost. Želva-velikan-ka utegne doseči starost 200 let, krap 150, aligator 40—60 in salamander 50—100 let. Ribice-zlatice imajo največ po 12 let, njih sorodnice le 2 do 3 leta.

Prirodopisna ura pri starih Rimljanih

Davni Grki in Rimljani so vendarle več vedeli, kot bi si dandanes mislili. Tako so tudi že domnevali, da mora imeti zemlja obliko krogle. Mnogih stvari pa, ki se jih dandanašnji učimo v šoli, pa le niso vedeli, in kar smešno je slišati zdaj, kako so si razlagali nekatere prirodne pojave.

Tako se jim je, na primer, dozdevala kukavica kaj zagonetna žival, in prav resno so verjeli, da spreminja po letnih časih svojo zunanjost, ker slišimo njeno kukanje samo spomladi. V drugih letnih časih, so dejali, se bržkone spremeni v sokola. Prav tako so jim bile

žabe velika uganka. Dandanes vemo, da pozimi odpnejo. Rimljani so mislili, da se žabe pozimi na čudovit način raztopijo v blatu in močvirju in se spomladi kar nenadoma spremenijo iz blata v žabe. — Mnoge povodne živali so bile Grkom v starem veku zagonetna bitja. Tako je Plinij trdil o morskih zvezdah, da so v notranjosti tako vroče, da se vse, česar se dotaknejo, opali ob njih. O ježevcu so dejali, da s svojimi bodicami »streljaj« v zasledovalca. Zelo smešno so si tedaj predstavljali nastanek metuljev. Mislili so, da se metulji porodijo iz rosel Rosne kapljice spomladi pokrijejo liste rastlin, sonce te kapljice spremeni v zrnca in iz njih nastanejo črvički, ki se spet spremenijo v gosence! — Življenje čebel so že pred 2000 leti precej dobro poznali, le da se je takrat tudi najbolj brihtnemu človeku zdela uganka, odkod izhaja med. Tako je še Plinij mislil, da pade med iz ozračja na listje, saj takrat še niso vedeli, da tista lepljiva snov, ki je časih na listih, izhaja od listnih ušic. Mnogo domišljije so imeli znanstveniki starega sveta, kadar so razmotrivali vremenske spremembe, pa osenko in plimo, skrivnosti o zvezdah in pojave v notranjosti zemlje. Tako so dejali, da nastane nevihta zaradi ognja, ki pada z zvezd in povzroča v oblakih sikanje in grmenje. Sploh so bile zvezde pri njih važnega pomena in dejali so, da zavisijo vetrovi in vreme od njih in da so potresi spet odvisni od vetrov, ki da se poskrijejo v jame in grape in ondaj rogovilijo in trgajo zemeljsko skorjo. Davni ljudje so torej razmišljali o vseh prirodnih pojavih in jih skušali doumeti.

Brodolomci

(Vse izmišljene zgodbe, pomorske pustolovščine in Robinzonijade niso nič v primeri s tem, kar morajo večkrat resnično prestajati brodolomci.)

Ladja »Dundonald« iz ladjedelnice v Glasgowu, s kapitanom Thorburnom na čelu, je plula s tovorom pšenice iz Sidneyja v Falmouth. Dne 25. februarja 1907 je ladja v gosti megli treščila na eno obrežnih čeri otoka Disappointment. To je pust, neobljuden otok skupine Auckland, južno od Nove Zelandije. Ladja je bila koj uničena. Kipeči valovi, ki so butali ob skale, so tako hitro razbili ladjo, da se je

Dva pomorščaka rešita iz vode čudno pravilčno zver.

od 28 ljudi posadke le 16 posrečilo dospeti na kopno. Rešenjci so bili bosi, razoglati in le za silo oblečeni. Trepetajoči in drgetajoči od mraza, vsi utrujeni in lačni so se zbrali krog krmarja Petersa, ki je prevzel skrb za preostalo moštvo.

Izkazalo se je, da ni bil ves otok nič drugega ko gola, pusta skala, kjer je rastle le resata trava in so bila povsod barja. Otok je bil zaradi večnih naličev ves preplavljen. Nobenega drugega živega bitja ni bilo tam ko pomorski ptici, albatrosi, galebi in tu in tam kak mlad morski pes. Zaradi mrzlega, venomer lijočega dežja so bili primorani poiskati si kako streho. Če bi se ne bilo posrečilo pomorščaku Philu Harrisu tretjega dne po nesreči najti med kipečimi valovi jadro nesrečne ladje in je z veliko nevarnostjo spraviti na suho, ne bi bil utegnil že čez nekaj dni nihče več živeti. Tako pa so si postavili »hišo«, to se pravi, da so si izkopali jamo, razpeli čez njo jadrovinu in jo še pokrili z zemljo in rušami. To je bilo pač vlažno in neprijetno bivališče, vendar je nudilo zavetje sprčo hudega vremena.

Neki drug pomorščak je našel v svojem žepu tri vžgalice. Skrbno jih je posušil. Privlekli so nekaj suhljadi z vseh krajev in so z veliko težavo zakurili ogenj pred bivališčem. Ogenj je bilo treba obdržati noč in dan, ker so ostali dve vžgalici prihranili za skrajne potrebe. Ptici niso bili spočetka prav nič plaši, saj brez dvoma niso bili še nikoli videli človeka. Toda polagoma so svoje sovražnike zmeraj bolj spoznavali in so se jim že znali izogibati. Vedno težje je bilo približati se jim in hrane je bilo manj in manj. Pitne vode so dobivali dovolj, saj je bilo polno deževnice v kotanjah.

Častniki so vedeli, da je dala vlada napraviti na enem samotnih otokov avstralskih kolonij preskrbovališče z živežem in orožjem. Ker pa niso imeli nobenega zemljevida in tudi nobenega čolna, ga niso mogli poiskati.

Dne 18. marca 1907 je umrl krmar Peters. Bil je že bolj v letih in vse te razne nadloge na otoku so mu vzele življenje. Pokopali so ga v barju med skalami. Drugi častnik, Mac Laughlin, je prevzel vodstvo.

Medtem se je vreme izboljšalo in v dalji nekaj milj so zagledali otok, kjer je bilo brez dvoma preskrbovališče. Zdaj so vedeli, kje naj iščejo pomoči — toda, kako bi mogli priti tja?

Tako je mineval čas. Julij, četrti mesec pregnanstva nesrečnikov, je bil poln mraza in snega.

Trije od posadke, in sicer pomorščaki Pull, Ellis in Marino, so slednjič začeli izdelovati čoln. Hoteli so prispeti na sosednji otok z odrešilnim preskrbovališčem. Ta čoln je bil kaj čudno vozilo, saj so imeli za gradnjo samo brstje in veje na razpolago, ker na vsem otoku ni bilo niti enega drevesa. Slednjič je bilo krhko vozilo narejeno in je za silo nudilo prostora trem osebam.

Napraviti so morali več voženj, dokler se ni posrečilo najti zalogo živežev na sosednjem otoku in sicer 19. oktobra. Preselili so se tjakaj. Ujetništvo na divjem otoku je torej trajalo več ko sedem mesecev. Zdaj se je stanje ujetnikov seveda izboljšalo in treba je bilo le še zdržati dotlej, dokler ne bi tjakaj priplul parnik, ki je vsako leto enkrat pristal pri preskrbovališču in ga iznova založil z živežem.

Zjutraj dne 16. novembra, se je slednjič le pojavil parnik »Hinemona« na svoji pregledovalni vožnji. Tedaj niso mogli brodolomci nič več brzdati svojih živcev. Jokajoči so hoteli rešiteljem naproti in jih prosili tobaka in pip, saj devet mesecev dolgo niso mogli kaditi. Člani posadke s »Hinemone« so se kar kosali drug z drugim, kako bi mogli čim bolj izkazovati vse dobro nesrečnim brodolomcem. Odpeljali so jih v okrevališče v Bluff-Harbour na Novi Zelandiji, a trajalo je več tednov, preden so bili sposobni za vožnjo z ladjo v domovino, v Glasgow.

Koristni škodljivci

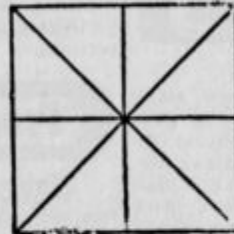
Ljudje smo navajeni, da gledamo na živo in neživo narodo tako, kakor sam je koristna. Krava nam daje mleko, prašič meso, kokoš jajca. Torej so te živali koristne. Molj nam razjede obleko in preproge, listna ušica nam uničuje povrtino, miška pa ropa po naših shrambah. Torej so te živali škodljive. Kaj ne, to je preprosto in pametno mišljenje.

Če bi človek na ta način presojal, bi ne bilo na svetu ničesar, kar bi nam škodovalo. Vendar pa nimamo vsega tako v oblasti. Saj narava sama skrbi za to, da je preveč ne nadlegujemo. Koliko živih bitij je, ki menimo o njih, da so nam škodljiva ali vsaj brez haska, pa vendar vršijo svojo nalogo! O nekaterih pa niti ne vemo, ali so nam bolj v dobro ali v škodo. Jezimo se, na primer, da se nam poleti mleko tako naglo skisa, in bi tiste bakterije najraje uničili. Pa smo vendarle veseli, da nam pomagajo pri tvoritvi kislega mleka, kisle smetane in pri siru. Tudi glivice plesni sodelujejo pri tvorbi sira. Narava skrbi za povsem drugačne namene, ko razkroja kako mrtvo bitje ali živalsko snov, da potem, s pridobljenimi snovmi gradi kaj novega, kakor kipar zmečkano razbito glinasto soho in jo pregne v nov kip.

Tako je Arabcu jako dobrodošla škodljivka — ušica košeniljka (kapar, škrlatnica), ki se preživlja na tamariski. Ta ušica na več krajih načne tamarisko. Iz ranic se izceja svetlorumena kapljica, ki se strdijo in padejo na tla. Arabci jih z velikim veseljem pobirajo in slastno uživajo to sladko »mano«. V Perziji pa ista ušica prebada hraste in se izceja nekakšen sladkor, ki ga tvorničari sladkarij prav dobro plačujejo.

Dolgo vrsto let so pridobivali iz ušic, ki živijo na kaktejih, prekrasno rdečo barvo. Zdaj, ko kemično proizvajajo razne barve, je ta »škodljivka« postala spet nepotrebna. — Gozdar ni prav nič vesel, če nastajajo na hrastovju ježice in šišeke zaradi škakarice. Toda iz ježic so prej narejali črnilo. In slednjič imamo še polže, ki po vinogradih napravijo veliko škodo, pa so na mizi pri kaki pojedini izvrstna poslastica. Kaj je torej v narodi koristno? In kaj je škodljivo? Bodimo a temj izrazi odslej bolj previdni!

Iz tega lika narediš vso abecedo in vse številke

Takole:

1234567890•ABCDEFGHIJKL MNOPQRSTUVWXYZ

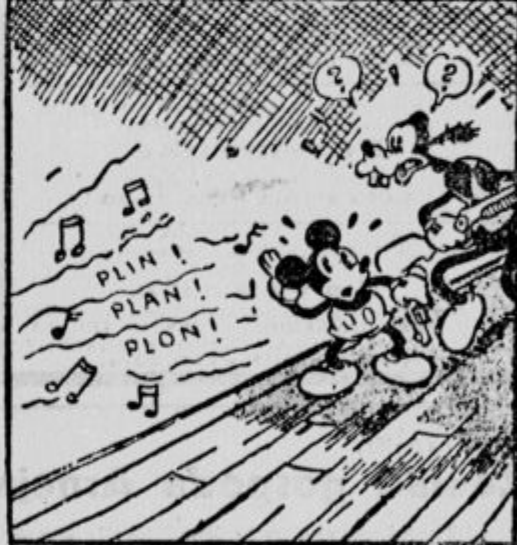
MIŠEK

86

detektiv

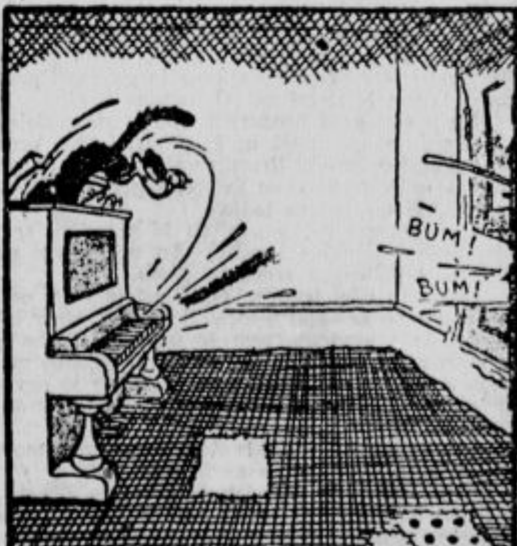
Oba, do zob oborožena prijatelja, sta po prstih neslišno stopala dalje po hodniku, da bi izsledila zločince in pa prostor, odkoder je prihajalo brnenje strojev.

»Pssst!« je siknil čez hip Mišek. »Poslušaj! Nekdo igra na klavir!«

Plin! Plan! Plon!
Plon! Plan! Plin!
Brez dvoma — to so bili glasovi klavirja!

V resnici pa je bil maček, ki je skakal po klavirju sem in tja po tipkah — in ko je zaslišal, da so se odprla vrata, je skočil v obod pianina, ki je bil odprt.

»Pripravi si puško, Kužek!«
Oba prijatelja sta se kar zvrnila nazaj v soho z orožjem.
»Zdaj pa na naskok!« je zavpil Mišek.

234.

»Kdo bo le rešil Almiro in njeno mater?« vpraša Serajnik Zaliko, prišedši do sosedove hiše. »Tresoglavla ni doma, kaj bosta počeli ženski?«

»Pokličite, oče, ubogo deklico!« odvrne Zalika v krščanski ljubezni. »Gotovo še nič ne ve o nevarnosti, ki ji preti.«

Serajnik pokliče Almiro in jo povabi, naj se pridruži njim in reši v tabor pod Rožčico. Almiira in njena mati pristopita k sosedom in v Zaliko vred stopata v varno zatočišče. Zala žalostna in pobita, žena in nevesta, Almira pa vesela in zadovoljnega srca. Maščevanje gre v klas.

Konec.